

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับ การดำเนินงานเพื่อป้องกันสารเสพติด ในสถานศึกษาช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีหัวข้อ เรียงตามลำดับ ดังนี้

1. การบริหารสถานศึกษา
  - 1.1 ความหมายการบริหารสถานศึกษา
  - 1.2 ลักษณะของการบริหารสถานศึกษา
  - 1.3 ทฤษฎีการบริหารสถานศึกษา
2. ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
  - 2.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
  - 2.2 การคัดกรองนักเรียน
  - 2.3 การส่งเสริมนักเรียน
  - 2.4 การป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียน
  - 2.5 การส่งต่อนักเรียน
3. การป้องกันและแก้ไขสารเสพติด
  - 3.1 นโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด
  - 3.2 การป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด
  - 3.3 มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด
  - 3.4 ขั้นตอนการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด
  - 3.5 มาตรการแก้ไขปัญหานักเรียนที่ติดสารเสพติด
  - 3.6 คณะกรรมการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด
  - 3.7 แผนงานรณรงค์ป้องกันสารเสพติด
  - 3.8 แนวปฏิบัติในการป้องกันและแก้ไขสารเสพติด
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การบริหารสถานศึกษา

1. ความหมายการบริหารสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษาเป็นงานที่ผู้บริหารสถานศึกษาได้จัดระบบและแนวปฏิบัติในการจัดการศึกษา เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ถวิล เกื้อกูลวงศ์ (2540 : 17) ได้อธิบายความหมายของการบริหารสถานศึกษาว่าเป็นภารกิจที่สำคัญของการจัดการศึกษา การบริหารการศึกษาเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในแง่ของการเป็นศาสตร์ เพราะมีองค์แห่งความรู้มีหลักเกณฑ์ ทฤษฎีที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าเชิงเชิงวิทยาศาสตร์ ส่วนการบริหารการศึกษาในแง่ที่เป็นศิลป์ก็เพราะจะต้องรู้จักประยุกต์เอาความรู้หลักการ และทฤษฎีไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม การบริหารสถานศึกษาในทางปฏิบัติจึงขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถประสบการณ์ของผู้บริหารแต่ละคนที่จะทำงานให้บรรลุตามเป้าหมาย

ธีรวุฒิ ประทุมนพรัตน์ (2541 : 9) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาเป็นกิจกรรมของกลุ่มบุคคลและกลุ่มบุคคลนั้นต้องเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ร่วมดำเนินการ เพื่อพัฒนาผู้เรียนหรือเยาวชนให้เจริญเติบโตทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

กิติมา ปรีดีดิลก (2542 : 4) ได้สรุปว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง ความพยายามที่จะดำเนินงานที่เกี่ยวกับเรื่องของการศึกษา ได้แก่ หลักสูตร ครู นักเรียน วัสดุ อุปกรณ์ ตำราเรียน และอาคารสถานที่ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ก : 10) ได้นิยามการบริหารสถานศึกษาว่าเป็นการดำเนินงานตามขอบข่ายงานครบทั้งการบริหารงานทั่วไป งานธุรการ งานวิชาการ งานปกครอง นักเรียน งานบริการ งานสถานศึกษากับชุมชน และงานอาคารสถานที่

แฮริส (Harris. 1993 : 19) ได้ให้ความหมายการบริหารสถานศึกษาว่าเป็นกระบวนการในการสร้างบูรณาการแห่งความสามารถของบุคคล และการนำประโยชน์จากวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ มาใช้อย่างเหมาะสมเพื่อช่วยให้มีการบริหารคุณภาพของมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีใช้เพียงแต่มุ่งพัฒนาอนุชนของชาติเท่านั้น แต่ยังไม่มุ่งให้การบริหารบุคลากรต่าง ๆ ของสถานศึกษาอีกด้วย

กู๊ด (Good. 1997 : 14) ได้กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาเป็นการวินิจฉัยสั่งการ ควบคุม และการจัดการในเรื่องเกี่ยวกับงานหรือกิจการสถานศึกษาทั้งการบริหารธุรกิจของสถานศึกษา โดยมุ่งให้บรรลุผลตามจุดหมายของการศึกษาที่ได้ตั้งไว้ ภาระหน้าที่ดังกล่าวจะ

เกี่ยวข้องกับครู นักเรียน บุคลากรอื่น ๆ ในสถานศึกษา โปรแกรมการเรียนการสอน กิจกรรมหลักสูตร วิธีการสอน วัสดุ อุปกรณ์ และการแนะแนว

เกร็กก (Gregg. 2000 : 32) ได้ให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษาไว้ว่าเป็นการปฏิบัติงานและเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำการเพื่ออำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้กับงานสอนนักเรียนที่เข้ามารับการศึกษาในสถาบันการศึกษา

สรุปได้ว่าการบริหารสถานศึกษา คือ กระบวนการที่ใช้ศาสตร์และศิลป์ในการจัดการศึกษาของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เจริญเติบโตทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา

2. ลักษณะของการบริหารสถานศึกษา

ลักษณะของการบริหารสถานศึกษาเป็นหลักปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษาแต่ละสถานศึกษา ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวถึงลักษณะการบริหารสถานศึกษาไว้ดังนี้

ไพฑูรย์ เจริญพันธุ์ (2540 : 8) กล่าวว่า ลักษณะการบริหารสถานศึกษา เป็นการดำเนินงานของกลุ่มบุคคล เพื่อการบริหารทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคมเพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีในสังคม

ธีรวุฒิ ประทุมทรัพย์ (2541 : 81) ได้กล่าวถึง ลักษณะการบริหารสถานศึกษาว่าเป็นกิจกรรมการบริหารการศึกษาอย่างหนึ่งที่ผู้บริหารการศึกษาในระดับสถานศึกษากระทำร่วมกับผู้เกี่ยวข้องให้บรรลุวัตถุประสงค์คือ การจัดการประสบการณ์การเรียนรู้และพัฒนาในด้านต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนตามความมุ่งหมายของหลักสูตร อันเป็นแนวนโยบายของรัฐที่กำหนดไว้

อำนาจ ฉาว (2544 : 1) กล่าวว่า ลักษณะการบริหารสถานศึกษาคือ การจัดการกิจกรรมที่กลุ่มบุคคลร่วมมือกันดำเนินการให้การศึกษาแก่สมาชิกของสังคม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้โดยใช้กระบวนการและทรัพยากรที่เหมาะสม

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2547 : 99) ให้ทัศนะว่า ลักษณะการบริหารสถานศึกษาเป็นการใช้คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ และการจัดการเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการศึกษาตามความมุ่งหมายของหลักสูตรการบริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นรูปแบบการบริหารราชการ โดยรูปแบบของสถานศึกษารัฐบาลจัดว่าเป็นองค์การประเภทสาธารณะ ขณะเดียวกันก็เป็นองค์การประเภทบริการ ผู้บริหารเป็นเพียงผู้ดูแลให้ทุกฝ่ายทำงานให้ดีที่สุด เพื่อให้บรรลุปรัชญาและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษา

ธีระ ภักดี (2548 : 7) กล่าวว่า ลักษณะการบริหารสถานศึกษา คือ การวางแผน ดำเนินงานด้านการศึกษาให้กับนักเรียนซึ่งมีกระบวนการเกี่ยวข้องกับครู หลักสูตร แบบเรียน อุปกรณ์การสอน และการวัดผล เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามที่ตั้งจุดมุ่งหมายไว้

กูด (Good. 1997 : 54) ได้ให้ความหมายการบริหารสถานศึกษาไว้ 2 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง การบริหารสถานศึกษา เป็นการอำนวยความสะดวก การควบคุม และการดำเนินการเกี่ยวกับภาระหน้าที่ทั้งหมดของสถานศึกษา โดยจะต้องคำนึงถึงผลสุดท้ายของการศึกษาเป็นหลักสำคัญ และประการที่สอง การบริหารสถานศึกษา เป็นการควบคุมและการจัดการด้านต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาซึ่งเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เช่น เรื่องเกี่ยวกับครู นักเรียน แผนการสอน หลักสูตร กิจกรรม วิธีสอน สื่อการเรียนการสอน และการแนะแนว

สรุปได้ว่า ลักษณะการบริหารสถานศึกษา เป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษา ร่วมมือกับบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ส่งผลให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีในสังคมต่อไป

3. ทฤษฎีการบริหารสถานศึกษา

ทฤษฎีการบริหารสถานศึกษา คือ แนวปฏิบัติที่เหมาะสมสู่เป้าหมายการศึกษาดังตามหลักการทางวิชาการ โดยมีนักวิชาการได้กล่าวถึงทฤษฎีการบริหารสถานศึกษาที่เหมาะสมไว้ ดังนี้

3.1 การบริหารตามวงจร PDCA

การบริหารการศึกษาอย่างมีคุณภาพต้องอาศัยการทำงานที่ต้องประสานกันด้วยดี ฝ่ายผู้บริหารต้องมีความจริงใจและมุ่งมั่น มีการทบทวนของฝ่ายบริหารอย่างสม่ำเสมอ และแก้ไข ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยใช้กลยุทธ์ในการบริหารตามวงจรของ เดมมิ่ง (Deming's Cycle) หรือวงจร PDCA (กรมวิชาการ. 2546 : 22-24)

การบริหารทั้ง 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Plan – P) การปฏิบัติงานตามแผน (Do – D) การตรวจสอบผลการปฏิบัติ (Check – C) และการแก้ไขปัญหา (Action – A) จะต้องปฏิบัติต่อเนื่องไปไม่สิ้นสุด โดยเขียนเป็นวงจรว่า "Plan-Do-Check -Action หรือ PDCA" ซึ่งเปรียบเสมือนกับเป็นวงจรอันหนึ่ง เรียกว่า "วงจรเดมมิ่ง (Deming's cycle)"

วงจรหรือวงล้อ PDCA คือ วิธีการที่เป็นขั้นตอนในการทำงานเสร็จอย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพและเชื่อถือวางใจได้ โดยการใช้วงจร PDCA เป็นเครื่องมือการบริหารงานอย่างต่อเนื่องในการติดตามปรับปรุงพัฒนาให้บรรลุสู่เป้าหมาย มีรายละเอียดดังนี้

3.1.1 การวางแผน (Plan) ที่การวางแผนงานจะช่วยพัฒนาความคิดต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ และแบบที่จะเป็นจริงขึ้นมาในรายละเอียด เพื่อให้พร้อมในการเริ่มต้นลงมือปฏิบัติ โดย

1) แผนที่ดี ประกอบด้วย

- 1.1) ความจริง (Realistic)
- 1.2) ความเข้าใจ (Understandable)
- 1.3) การตรวจสอบหรือการวัดผล (Measurable)
- 1.4) การปฏิบัติงาน (Behavioral)
- 1.5) ผลสำเร็จของงาน (Achievable)

2) ขั้นตอนการวางแผนที่เหมาะสม กระทำโดย

- 2.1) กำหนดขอบเขตของปัญหาให้ชัดเจน
- 2.2) กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย
- 2.3) กำหนดวิธีการที่จะบรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายให้ชัดเจน

และถูกต้องแม่นยำที่สุดเท่าที่เป็นไปได้

3.1.2 การปฏิบัติงาน (Do) โดยขั้นตอนการปฏิบัติงาน ประกอบด้วยการทำงาน

3 ระยะ คือ

1) การวางกำหนดการ ได้แก่

- 1.1) การแยกแยะกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องกระทำ
- 1.2) กำหนดเวลาที่คาดว่าจะต้องใช้ในกิจกรรมแต่ละอย่าง
- 1.3) การจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ

2) การจัดการแบบเมทริกซ์ (Matrix management) ได้แก่ การจัดแบบที่

สามารถนำผู้เชี่ยวชาญหลายแขนงจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ และเป็นวิธีการช่วยประสานงานระหว่างฝ่ายต่าง ๆ

3) การบริหารขีดความสามารถในการทำงานของผู้ร่วมงาน ได้แก่

- 3.1) ให้ผู้ร่วมงานเข้าใจถึงงานทั้งหมดและเหตุผลที่ต้องพัฒนาร่วมกัน
- 3.2) ให้ผู้ร่วมงานพร้อมพัฒนาในการใช้ดุลยพินิจอันเหมาะสมในการปฏิบัติงานด้วยความยืดหยุ่นภายใต้ขีดจำกัดของแนวทางที่กำหนดไว้
- 3.3) สอนให้ผู้ร่วมงานฝึกกระบวนการทางความคิด โดยการฝึกฝนด้วย

การทำงาน คือ

- 3.3.1) อธิบาย แสดงให้เห็นว่าทำอะไร
- 3.3.2) ให้เข้าฝึกอบรมได้ลงปฏิบัติจริง
- 3.3.3) ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนขณะกำลังฝึกสอน

3.3.4) ขอมรับฟังคำวิจารณ์ของผู้อื่นเพื่อนำมาให้ผู้ร่วมงานได้

ปรับปรุงการดำเนินงาน

3.3.5) ใช้เอกสารการวางแผนเป็นอุปกรณ์ในการสอน

3.3.6) ให้มีรางวัลแก่ทุกคนที่ให้คำแนะนำในการปรับปรุง

3.3.7) พัฒนาให้เป็นคนที่มีความสามารถหลาย ๆ ด้าน

3.3.8) พัฒนาจิตใจรักการร่วมมือกัน

3.1.3 การตรวจสอบ (Check) ซึ่งการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานทำให้รู้สภาพการณ์ของงานที่เป็นอยู่ เปรียบเทียบกับสิ่งที่วางแผน ประกอบด้วย

1) กำหนดวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ

2) รวบรวมข้อมูล

3) พิจารณากระบวนการทำงานเป็นตอน ๆ เพื่อแสดงจำนวน และคุณภาพของผลงานที่ได้รับในแต่ละขั้นตอน เปรียบเทียบกับที่ได้วางแผนไว้

4) การรายงาน และเสนอผลการประเมินรวมทั้งมาตรการป้องกันความผิดพลาดหรือความล้มเหลว รายงานเป็นทางการอย่างสมบูรณ์ และรายงานแบบไม่เป็นทางการ

3.1.4 การแก้ไขปัญหา (Action) เมื่อผลการตรวจสอบหากพบว่าเกิดข้อบกพร่องขึ้น ทำให้งานที่ได้ไม่ตรงตามเป้าหมายหรือผลงานไม่ได้มาตรฐาน ให้ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาตามสาเหตุของปัญหาที่ค้นพบ คือ

1) ถ้าผลงานเบี่ยงเบนไปจากเป้าหมายต้องแก้ไขที่ต้นเหตุ

2) ถ้าพบความผิดปกติใด ๆ ให้สอบสวน ค้นหาสาเหตุ แล้วทำการป้องกันเพื่อมิให้ความผิดปกตินั้นเกิดขึ้นซ้ำอีกในการแก้ไขปัญหา และเพื่อให้ผลงานได้มาตรฐาน โดยอาจใช้มาตรการดังต่อไปนี้

2.1) การช้ันโยบาย

2.2) ปรับปรุงระบบหรือวิธีการทำงาน

2.3) ประชุมเกี่ยวกับกระบวนการทำงาน

2.4) แสดงการควบคุมคุณภาพในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของ

ทุกระดับที่เชื่อมโยงกัน

กระบวนการบริหารคุณภาพตามวงจรของเดมมิ่ง เป็นเทคนิคที่มีประสิทธิภาพ มีขั้นตอนชัดเจนและกระทำอย่างครบวงจร ประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติงาน การตรวจสอบ และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

3.2 การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

การบริหารจัดการที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management : SBM)

มีหลักการสำคัญและกรอบแนวคิด ดังนี้ (กรมวิชาการ. 2546 : 9-19)

3.2.1 หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) เป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษา ให้สามารถตัดสินใจดำเนินการได้สอดคล้องกับแนวทางพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพสูงสุด

3.2.2 หลักการใช้สถานศึกษาเป็นศูนย์กลาง (School center) สถานศึกษาจะเป็นหน่วยงานบริหารไม่ใช่ผู้ถูกบริหาร สถานศึกษาจะเป็นหน่วยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาศักยภาพของเด็ก สามารถกำหนดจุดมุ่งหมาย เป้าหมาย ทิศทางการวางแผนจัดการศึกษาของตนเองที่สอดคล้องกันทั้งในระดับส่วนกลาง เขตพื้นที่การศึกษา ท้องถิ่น และชุมชน

3.2.3 หลักการมีส่วนร่วม (Collaboration participation) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือในการบริหาร การตัดสินใจและการจัดการศึกษา ทำให้เกิดความตระหนักและความรู้สึกเป็นเจ้าของ

3.2.4 หลักการพึ่งตนเอง (Self management) เน้นให้สถานศึกษามีระบบบริหารตนเอง มีอำนาจหน้าที่และรับผิดชอบการดำเนินงานตามความพร้อมและสถานการณ์ของสถานศึกษา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมองเห็นจุดหมาย เป้าหมายของสถานศึกษาตรงกัน สามารถบูรณาการสภาวะการณ์ของท้องถิ่นกับสถานศึกษา มาส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ด้วยความภาคภูมิใจ

3.2.5 หลักการประสานงาน (Co-ordination) สามารถประสานงานกันได้ในทุกระดับทั้งแนวตั้งและแนวนอน เป็นกิจกรรมที่ต้องเน้นและเข้มแข็ง ทั้งสร้างความเข้าใจระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา และบุคคลภายนอก รวมทั้งการประสานงาน แสวงหาความร่วมมือ ความช่วยเหลือ ทั้งทรัพยากรและเทคนิควิธีการใหม่ ๆ

3.2.6 หลักความต่อเนื่องและหลากหลาย (Continuity and diversity) การบริหารจำเป็นต้องมีความต่อเนื่องใช้เวลารวมทั้งการใช้เทคนิคการบริหาร จะต้องมีความหลากหลายและสอดคล้องกัน มุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกัน สามารถปรับใช้การบริหารเพื่อนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ได้

3.2.7 หลักการบริหารตนเอง (Self-improvement) สถานศึกษาจะต้องพัฒนาไปสู่องค์กรการเรียนรู้ พัฒนาคณะครูอยู่เสมอเพื่อให้เกิดการบริหาร ทั้งการบริหารองค์กร พัฒนาวิชาชีพพัฒนาบุคคลและพัฒนาทีมงาน โดยนำองค์ประกอบเหล่านี้มาวิเคราะห์สังเคราะห์ เป็นวิสัยทัศน์และแผนกลยุทธ์สำหรับสถานศึกษานั้น ๆ

3.2.8 หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล (Check balance) ส่วนกลางและเขตพื้นที่ การศึกษาจะกำหนดนโยบายและควบคุมมาตรฐาน และจะมีองค์กรตรวจสอบคุณภาพ ทั้งนี้จะเป็น การประกันคุณภาพการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ทั้งนี้หลักการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน จะต้องคำนึงถึงหลักธรรมรัฐ หรือ ธรรมมาภิบาล ทั้ง 6 ประการ มาประกอบการบริหารด้วย คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม และหลักความคุ้มค่า โดยจะต้องมี อำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารครูในสถานศึกษาในด้านความรู้ ความสามารถและ การจัดทรัพยากรในสถานศึกษา

3.3 การบริหารตามระบบการประกันคุณภาพ

3.3.1 ความหมายของการบริหารตามระบบการประกันคุณภาพ

การบริหารตามระบบการประกันคุณภาพ หมายถึง การบริหารสถานศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้ปกครอง หรือชุมชน ว่ามีคุณภาพในการบริหารจัดการแก่เด็กและเยาวชน (เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ. 2547 : 200)

การประกันคุณภาพ หมายถึง การประกันคุณภาพในสินค้าที่ทำให้ลูกค้า สามารถซื้อสินค้าได้ด้วยความมั่นใจ และใช้สินค้าไปในเวลาชยาวนานด้วยความมั่นใจและพึงพอใจ (Ishikawa. 1999 : 75)

การประกันคุณภาพ หมายถึง กิจกรรมหรือการปฏิบัติทั้งหมดที่เป็นระบบและ มีการวางแผนล่วงหน้าอันเป็นสิ่งจำเป็นที่จะสร้างความมั่นใจในระดับหนึ่งได้ว่าสินค้า หรือบริการ หนึ่ง ๆ จะมีคุณภาพตามข้อกำหนดที่วางไว้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2546 : 12-13)

3.3.2 กระบวนการประกันคุณภาพ (Quality Assurance : QA)

กระบวนการประกันคุณภาพที่กระทรวงศึกษาธิการนำมาใช้ในการประกัน คุณภาพการศึกษา ประกอบด้วยการดำเนินงาน 3 ประการ คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ. 2546 : 15-16)

1) การควบคุมคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย

- 1.1) การกำหนดมาตรฐานด้านผลผลิต ปัจจัย และกระบวนการ
- 1.2) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
- 1.3) การดำเนินการบริหารคุณภาพการศึกษาตามแผนที่กำหนดไว้

2) การตรวจสอบและแทรกแซงคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย

การประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้ คือ

- 2.1) การจัดทำรายงานของสถานศึกษาต่อประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 2.2) การนิเทศติดตามและช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 2.3) กำหนดมาตรการในการปรับปรุงคุณภาพสถานศึกษาที่คุณภาพไม่ถึงเกณฑ์

- 3) การประเมินคุณภาพ ประกอบด้วย
- 3.1) การทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
- 3.2) การประเมินเพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษา
- 3.3) การประเมินผลการบริหารคุณภาพการศึกษาในภาพรวม

3.4 การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล (Good governance) มีหลักปฏิบัติที่ช่วยประกันว่า ผู้บริหารได้ดำเนินการบริหารด้วยความรับผิดชอบ และนำไปสู่เป้าหมายความสำเร็จขององค์กรอย่างแท้จริง เป้าหมายดังกล่าวรวมไปถึงความรับผิดชอบ การเปิดเผยโปร่งใส การมีส่วนร่วม ประกอบด้วยหลักการ 6 ประการ ซึ่งได้ใช้โดยหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ได้แก่ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. 2546 : 14-16)

3.4.1 หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้ทันสมัยเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม และสังคมพร้อมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ และข้อบังคับ โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของบุคคล

3.4.2 หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยตรงกล้าให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดหลักในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นตัวอย่างแก่สังคม และส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกันเพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

3.4.3 หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก และมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้

3.4.4 หลักความมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าจะด้วยการแจ้งความเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติหรืออื่น ๆ

3.4.5 หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง และการกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลงานการกระทำของตน

3.4.6 หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยธรรมาภิบาลให้คนไทยมีความประหยัด ใช้จ่ายอย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก และรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืนนาน

3.5 การบริหารคุณภาพทั้งระบบ

3.5.1 จุดมุ่งหมายของการบริหารคุณภาพทั้งระบบ

การบริหารคุณภาพทั้งระบบ (Total Quality Management : TQM) เกิดขึ้นตามแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้มีการบริหารสถานศึกษาเกิดขึ้นทุกส่วน โดยทุกฝ่ายในสถานศึกษาร่วมกันสร้างวิสัยทัศน์ในการบริหาร และทุกฝ่ายต้องได้รับการบริหารทั้งในส่วนของนักเรียน ครู และผู้บริหาร โดยมีรายละเอียด ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2546 : 13-14)

1) ทุกฝ่ายในสถานศึกษาร่วมกันสร้างวิสัยทัศน์ในการบริหารสถานศึกษาร่วมกันตามแนวทางการวิเคราะห์ศักยภาพและอุปสรรคของคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาแล้วนำมาสร้างพันธกิจและเป้าหมายการบริหารอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งกำหนดมาเป็นแผนกลยุทธ์หรือธรรมนูญของสถานศึกษาก็ได้

2) การบริหารสถานศึกษาจะต้องดำเนินการบริหารทั้งในส่วนของฝ่ายบริหารหรือการบริหารจัดการสถานศึกษา ครูผู้สอนหรือการจัดการเรียนการสอน และผู้เรียนหรือผลผลิต

3) ทุกส่วนที่มีส่วนได้ส่วนเสียในสถานศึกษาจะต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษาทุกขั้นตอน และการกระจายความรับผิดชอบแต่ละกิจกรรมพัฒนาในรูปแบบของทีมงานตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป

4) ทุกระบบงานย่อยของสถานศึกษาหรือทีมงานจะต้องเคลื่อนสู่เป้าหมายร่วมกัน

5) ทุกกิจกรรมในสถานศึกษาจะต้องนำไปสู่วิสัยทัศน์หรือเกณฑ์พัฒนาในการบริหารคุณภาพสถานศึกษา

6) สถานศึกษาต้องมีการประเมินตนเองเป็นระยะ เพื่อนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นแต่ละขั้นตอนในแต่ละกิจกรรม

7) สถานศึกษาเป็นองค์การเรียนรู้ โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับสถานศึกษา ต้องมีการเรียนรู้ และร่วมกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการบริหารคุณภาพของสถานศึกษา

3.5.2 องค์ประกอบของการบริหารทั้งระบบ

จากรูปแบบการบริหารทั้งระบบ ซึ่งแต่ละสถานศึกษาสามารถเลือกใช้ได้ตามความเหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษาและท้องถิ่น โดยการนำรูปแบบ CLIP มาเป็นจุดเน้น เพื่อให้สถานศึกษาก้าวไปสู่การบริหารทั้งระบบมีองค์ประกอบย่อย ดังนี้

1) การบริหารอย่างต่อเนื่อง (Continuous improvement - C) หมายถึง การบริหารการดำเนินงานในทุกกิจกรรมของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง และครบทั้งการบริหาร ด้านผู้บริหาร ด้านครู และด้านผู้เรียน

2) การเรียนรู้ (Learning - L) หมายถึง การที่นักเรียน ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาได้ร่วมเรียนรู้และแลกเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาหรือเทคนิคใหม่ ๆ เพื่อนำมาแก้ไขหรือพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

3) การบูรณาการ (Integration - I) หมายถึง การกระทำที่สมบูรณ์หรือการทำให้หน่วยย่อย ๆ ทั้งหลายที่สัมพันธ์ และมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งในรูปโครงสร้างใหญ่หรือแต่ละฝ่ายงาน และในระดับทีมงานที่เป็นแกนนำพัฒนากิจกรรมที่สถานศึกษามอบหมายรวมทั้งมีการบูรณาการภารกิจ กิจกรรม ความรับผิดชอบ ทรัพยากร บุคลากร และเทคโนโลยีการทำงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาที่กำหนดไว้

4) การมีส่วนร่วม (Participation - P) หมายถึง การมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมของทุกฝ่ายที่มีส่วนได้เสีย และร่วมประเมินตรวจสอบผลการบริหารคุณภาพการศึกษาที่ดำเนินการ

ดังนั้นการบริหารคุณภาพทั้งระบบเกิดขึ้นตามแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้มีการบริหารสถานศึกษาเกิดขึ้นทุกส่วน โดยทุกฝ่ายในสถานศึกษาร่วมกันสร้างวิสัยทัศน์ในการบริหาร และทุกฝ่ายต้องได้รับการบริหารทั้งในส่วนของนักเรียน ครู และผู้บริหาร ด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ลักษณะ คือ การบริหารอย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้ การบูรณาการ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการบริหารคุณภาพของสถานศึกษา

3.6 การบริหารเชิงระบบในโรงเรียน

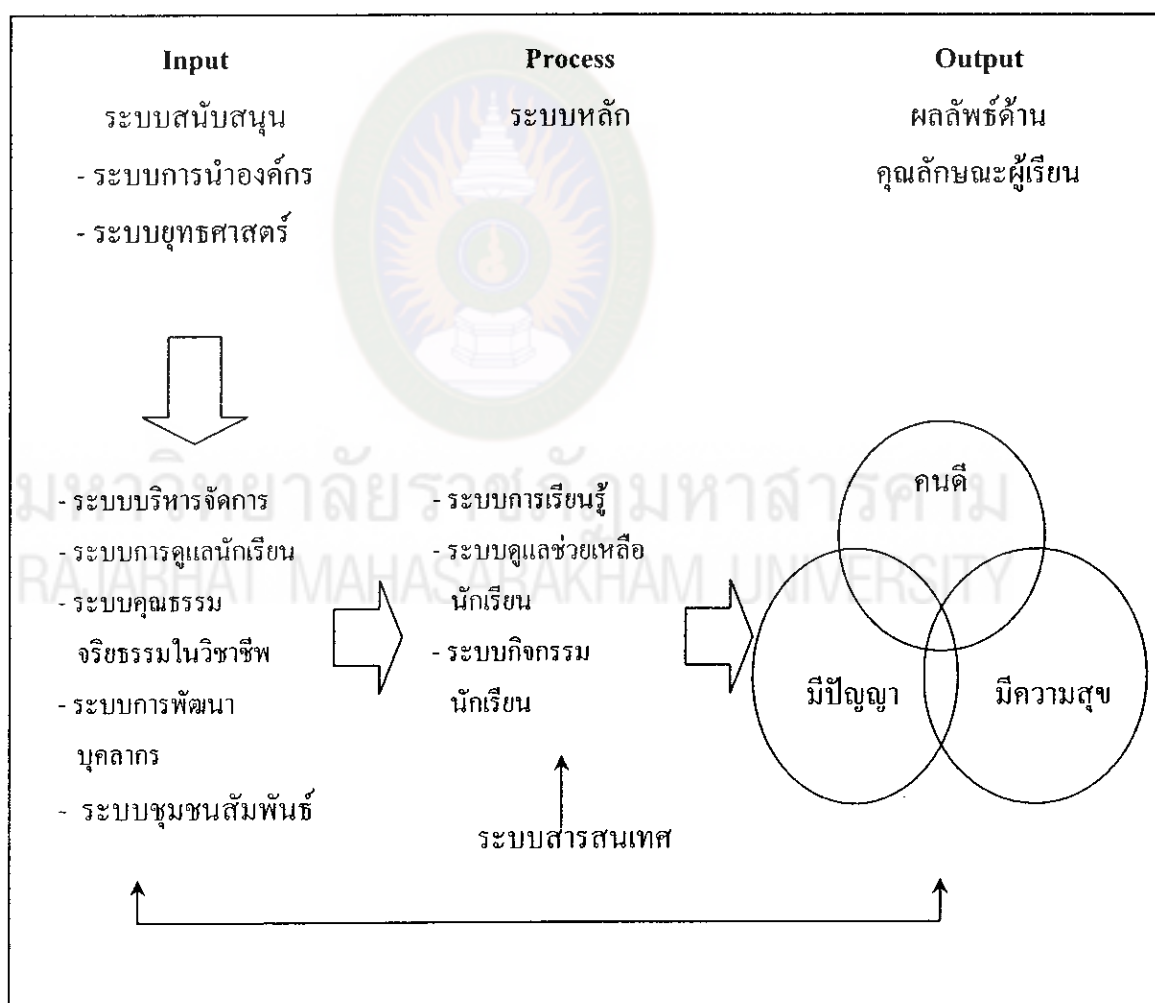
การบริหารเชิงระบบในโรงเรียน (System approach) เป็นการวิเคราะห์และพัฒนา ระบบหลักของโรงเรียนซึ่งเป็นระบบใหญ่ ๆ จะมีระบบอื่น ๆ ที่เป็นระบบสนับสนุนซ้อนอยู่ ระบบเหล่านี้เป็นกระบวนการทำงานในโรงเรียนตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ด้านปัจจัยและกระบวนการที่

จำเป็นต้องมีการประกันคุณภาพการทำงาน ทั้งนี้เพราะทุกระบบจะทำงานสัมพันธ์กัน เพื่อบรรลุเป้าหมายของโรงเรียน นั่นคือ การบริหารผู้เรียนให้ได้ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ คือ

3.6.1 ระบบหลัก (Core system) คือ ระบบการเรียนรู้ ระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน และระบบกิจกรรมนักเรียน

3.6.2 ระบบสนับสนุน (Support system) คือ ระบบการนำองค์กร ระบบยุทธศาสตร์ ระบบการดูแลนักเรียน ระบบคุณธรรมจริยธรรมในวิชาชีพ ระบบการบริหารบุคลากร ระบบชุมชนสัมพันธ์ และระบบสารสนเทศ

ส่วนรายละเอียด สรุปลงแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 หลักการการบริหารเชิงระบบในโรงเรียน

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ . 2546 : 5

สรุปได้ว่า ทฤษฎีการบริหารสถานศึกษา ถือเป็นแนวคิดสำคัญเพื่อนำไปเป็นแนวทางกำหนดยุทธศาสตร์การบริหารจัดการศึกษา จะต้องจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ เป็นเชิงบูรณาการด้านเครื่องมือ เทคนิควิธีการบริหารองค์กรเพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์ ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องวิเคราะห์สถานภาพขององค์กร กำหนดมุมมองให้ครอบคลุมภารกิจทุกด้าน ต้องสามารถกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จที่เป็นรูปธรรม บริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานให้โรงเรียนสามารถพึ่งตนเองได้ ใช้กระบวนการประกันคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วย การควบคุมคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบและแทรกแซงคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพ รวมทั้งการนำหลักการสำคัญของระบบการเสริมพลังอำนาจการทำงานมี 2 ประการคือ ทำให้บุคลากรมีความรู้และได้แสดงออกซึ่งทักษะ และประสบการณ์ มาใช้ในการบริหารองค์กร ตลอดจนการนำแนวคิดการบริหาร โรงเรียนเชิงระบบเพื่อให้โรงเรียนใช้ขีดความสามารถที่มีอยู่เป็นปัจจัยนำเข้าสู่กระบวนการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อป้องกันการใช้สารเสพติด โดยกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ใช้เป็นกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัยครั้งนี้ มี 5 ด้าน ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ,

2545 ข : 3-29)

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
  2. การคัดกรองนักเรียน
  3. การส่งเสริมนักเรียน
  4. การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน
  5. การส่งต่อนักเรียน
1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

เนื่องจากความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนที่มีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่ไม่เหมือนกัน หล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้นการรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนได้อย่างถูกต้อง ที่เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มิใช่การใช้ความรู้สึกหรือการคาดเดาโดยเฉพาในการแก้ไขปัญหานักเรียน ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือเกิดได้น้อยที่สุด มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน ซึ่งข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนโดยครุควรมีข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนอย่างน้อย 3 ด้าน คือ

1.1.1 ด้านความสามารถ ประกอบด้วย

- 1) ด้านการเรียนรู้
- 2) ด้านความสามารถอื่น ๆ

1.1.2 ด้านสุขภาพ ประกอบด้วย

- 1) ด้านร่างกาย
- 2) ด้านจิตใจ-พฤติกรรม

1.1.3 ด้านครอบครัว ประกอบด้วย

- 1) ด้านเศรษฐกิจ
- 2) ด้านการคุ้มครองนักเรียน

1.1.4 ด้านอื่น ๆ ที่ครูพบเพิ่มเติม ซึ่งมีความสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับการดูแล

ช่วยเหลือนักเรียน

ส่วนแนวดำเนินการในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล สรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน และรายละเอียดในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ข้อมูลนักเรียน	รายละเอียดข้อมูลพื้นฐานที่โรงเรียนควรรทราบ
<p>1. ด้านความสามารถ</p> <p>1.1 ด้านการเรียน</p> <p>1.2 ด้านความสามารถอื่น ๆ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในแต่ละวิชา - ผลการเรียนเฉลี่ยในแต่ละภาคเรียน - พฤติกรรมการเรียนในห้องเรียนที่มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น ไม่ตั้งใจเรียน ขาดเรียน เป็นต้น - บทบาทหน้าที่พิเศษในโรงเรียน - ความสามารถพิเศษ - การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในและนอกโรงเรียน
<p>2. ด้านสุขภาพ</p> <p>2.1 ด้านร่างกาย</p> <p>2.2 ด้านจิตใจ-พฤติกรรม</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ส่วนสูง น้ำหนัก - โรคประจำตัว ความบกพร่องทางร่างกาย เช่น การได้ยิน การมองเห็น - อารมณ์ซึมเศร้า-วิตกกังวล - ความประพฤติ - พฤติกรรมอยู่ไม่นิ่ง/สมาธิสั้น - บุคลิกภาพเก็บตัว/ขี้อาย
<p>3. ด้านครอบครัว</p> <p>3.1 ด้านเศรษฐกิจ</p> <p>3.2 ด้านการคุ้มครองนักเรียน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - รายได้ของบิดา มารดา/ผู้ปกครอง - อาชีพของผู้ปกครอง - ค่าใช้จ่ายที่นักเรียนได้รับในการมาโรงเรียน - จำนวนพี่น้อง/บุคคลในครอบครัว - สถานภาพของบิดา มารดา - บุคคลที่ดูแลรับผิดชอบนักเรียน - ความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว - ลักษณะที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม - ความเจ็บป่วยของบุคคลในครอบครัว หรือการใช้สารเสพติด การติดสุรา การพนัน เป็นต้น

1.2 เครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยครูที่ปรึกษาควรใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลนักเรียนที่ครอบคลุมทั้งด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว ที่สำคัญ คือ

1.2.1 ระเบียบสะสม เป็นเครื่องมือในรูปแบบของเอกสารเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน โดยนักเรียนเป็นผู้กรอกข้อมูล และครูที่ปรึกษานำข้อมูลเหล่านั้นมาศึกษาพิจารณาทำความเข้าใจกับนักเรียนเบื้องต้น หากข้อมูลไม่เพียงพอหรือมีข้อสังเกตบางประการ ก็ควรหาข้อมูลเพิ่มเติมด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การสอบถามจากนักเรียนโดยตรง การสอบถามจากครูที่เกี่ยวข้องหรือเพื่อนของนักเรียน เป็นต้น รวมทั้งการใช้เครื่องมือทดสอบต่าง ๆ หากครูที่ปรึกษาดำเนินการได้ ซึ่งรูปแบบและรายละเอียดในระเบียบสะสมของแต่ละโรงเรียนมีความแตกต่างกันได้ขึ้นอยู่กับความต้องการของแต่ละโรงเรียน แต่อย่างน้อยควรครอบคลุมข้อมูลทั้งด้านการเรียน ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว

ระเบียบสะสม เป็นข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน จึงต้องเป็นความลับและเก็บไว้อย่างดี มิให้ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องหรือเด็กอื่น ๆ มารื้อค้นได้ หากเป็นไปได้ควรเก็บไว้กับครูที่ปรึกษาและมีผู้เก็บระเบียบสะสมให้เรียบร้อย

ระเบียบสะสม ควรเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 3 ปีการศึกษา หรือ 6 ปีการศึกษา และส่งต่อระเบียบ ไปยังครูที่ปรึกษาคนใหม่ในปีการศึกษาต่อไป หรืออาจจัดครูที่ปรึกษาตามดูแลนักเรียนอย่างต่อเนื่องจนจบมัธยมศึกษาตอนต้นหรือตอนปลาย หรือจนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.2.2 แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) ซึ่งแบบประเมินพฤติกรรมเด็กไม่ได้เป็นแบบวัดหรือแบบทดสอบ แต่เป็นเครื่องมือสำหรับการคัดกรองนักเรียนด้านพฤติกรรม การปรับตัวที่มีผลเกี่ยวข้องกับสภาพจิต ซึ่งจะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีแนวการพิจารณานักเรียนด้านสุขภาพจิตมากขึ้น แบบประเมินพฤติกรรมเด็กเป็นเครื่องมือที่กรมสุขภาพจิตเป็นจัดทำขึ้น โดยพัฒนาจาก “The strengths and difficulties questionnaire (SDQ)” ของประเทศเยอรมนี ซึ่งใช้กันแพร่หลายในประเทศแถบยุโรป เพราะมีความเที่ยงและความตรง จำนวนข้อไม่มากนัก คณะผู้จัดทำของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข โดยแพทย์หญิงพรณพิมล หล่อตระกูล เป็นหัวหน้าคณะได้ทำการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ค่าความเที่ยงและความตรงของแบบประเมิน และหาเกณฑ์มาตรฐาน (Norm) ของเด็กไทย ซึ่งแบบประเมินพฤติกรรมเด็กได้แบ่งเป็น 3 ชุด คือ

- 1) ชุดที่ครูเป็นผู้ประเมินเด็ก
- 2) ชุดที่พ่อแม่หรือผู้ปกครอง เป็นผู้ประเมินเด็ก
- 3) ชุดที่เด็กประเมินตนเอง

ทั้ง 3 ชุดมีเนื้อหาที่ทางโรงเรียนอาจเลือกใช้ชุดที่นักเรียนประเมินตนเองชุดเดียว หรือใช้ควบคู่กับชุดที่ครูเป็นผู้ประเมินเพื่อความแม่นยำยิ่งขึ้น โดยระยะเวลาที่ประเมินไม่ควรห่างจากนักเรียนประเมินตนเองเกิน 1 เดือน ซึ่งหากเป็นไปได้ควรใช้แบบประเมินทั้ง 3 ชุดพร้อมกัน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของผลที่ออกมา

1.2.3 วิธีการและเครื่องมืออื่น ๆ เช่น การสัมภาษณ์นักเรียน การศึกษาจากแฟ้มสะสมผลงาน การเยี่ยมบ้าน การศึกษาข้อมูลจากแบบบันทึกการตรวจสอบสุขภาพด้วยตนเอง ซึ่งจัดทำโดยกรมอนามัย เป็นต้น ในกรณีที่ข้อมูลของนักเรียนจากระเบียนสะสมและแบบประเมินพฤติกรรมเด็กไม่พอเพียง หรือเกิดกรณีที่จำเป็นต้องมีข้อมูลเพิ่มเติมอีก ครูที่ปรึกษาอาจใช้วิธีการและเครื่องมืออื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น การสังเกตพฤติกรรมอื่น ๆ ในห้องเรียน การสัมภาษณ์และการเยี่ยมบ้านนักเรียน เป็นต้น

2. การคัดกรองนักเรียน

การคัดกรองนักเรียน เป็นการพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน เพื่อการจัดกลุ่มนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม คือ

2.1 กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนแล้ว อยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ

2.2 กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา เกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การช่วยเหลือ ป้องกัน หรือแก้ไขปัญหาดังกล่าวตามแต่กรณี

การจัดกลุ่มนักเรียนนี้ มีประโยชน์ต่อครูที่ปรึกษาในการหาวิธีการเพื่อช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาก็ตรงกับปัญหาของนักเรียนยิ่งขึ้น และมีความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหาก็เพราะมีข้อมูลของนักเรียนในด้านต่าง ๆ ซึ่งหากครูที่ปรึกษาไม่ได้คัดกรองนักเรียนเพื่อการจัดกลุ่มแล้ว ความชัดเจนในเป้าหมายเพื่อการแก้ไขปัญหาก็จะมีความน้อยลง มีผลต่อความรวดเร็วในการช่วยเหลือ ซึ่งบางกรณีจำเป็นต้องแก้ไขโดยเร่งด่วน

ผลการคัดกรองนักเรียน ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องระมัดระวังอย่างยิ่งที่จะไม่ทำให้นักเรียนรับรู้ได้ว่าตนถูกจัดกลุ่มอยู่ในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ซึ่งมีความแตกต่างจากกลุ่มปกติ โดยเฉพาะนักเรียนวัยรุ่นที่มีความไวต่อการรับรู้ (Sensitive) แม้ว่านักเรียนจะรู้ตัวว่าขณะนี้ตนมีพฤติกรรมอย่างไรหรือประสบกับปัญหาใดก็ตาม และเพื่อเป็นการป้องกันการล้อเลียนในกลุ่มเพื่อน ดังนั้นครูที่ปรึกษาต้องเก็บผลการคัดกรองนักเรียนเป็นความลับ

นอกจากนี้หากครูที่ปรึกษามีการประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อการช่วยเหลือนักเรียน ก็ควรระมัดระวังการสื่อสารที่จะทำให้ผู้ปกครองเกิดความรู้สึกว่าบุตรหลานของตนถูกจัดอยู่ในกลุ่มที่ผิดปกติ แตกต่างจากเพื่อนนักเรียนอื่น ๆ ซึ่งอาจมีผลเสียด้านนักเรียนในภายหลังได้

ส่วนแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการคัดกรองนักเรียนนั้น ให้อยู่ในดุลยพินิจของครูที่ปรึกษาและยึดถือเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนเป็นหลักด้วย ดังนั้น โรงเรียนจึงควรมีการประชุมครูเพื่อพิจารณาเกณฑ์การจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกัน เพื่อให้มีมาตรฐานหรือแนวทางการคัดกรองนักเรียนที่เหมือนกัน เป็นที่ยอมรับของครูในโรงเรียน รวมทั้งให้มีการกำหนดเกณฑ์ว่าความรุนแรงหรือความถี่ของพฤติกรรมเท่าใดจึงจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา

สำหรับประเด็นการพิจารณาเพื่อจัดทำเกณฑ์การคัดกรองและแหล่งข้อมูล เพื่อคัดกรองนักเรียนแต่ละด้าน รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เกณฑ์การคัดกรองและแหล่งข้อมูลเพื่อคัดกรองนักเรียน

ข้อมูลนักเรียน	ประเด็นการพิจารณา	แหล่งข้อมูล
1. ด้านความสามารถ 1.1 ด้านการเรียน	1) ผลการเรียนที่ได้ และความเปลี่ยนแปลงของผลการเรียน 2) ความเอาใจใส่ ความพร้อมในการเรียน 3) ความสามารถในการเรียน 4) ความสม่ำเสมอในการมาโรงเรียน เวลาที่มาโรงเรียน การเข้าชั้นเรียน	- ระเบียบสะสม - วิธีการอื่น ๆ เช่น การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน การได้ข้อมูลจากครูที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน เป็นต้น
1.2 ด้านความสามารถอื่น ๆ	1) การแสดงออกถึงความสามารถพิเศษที่มีความถนัด ความสนใจ และผลงานในอดีตที่ผ่านมา 2) บทบาทหน้าที่พิเศษในโรงเรียน 3) การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ	- ระเบียบสะสม - วิธีการอื่น ๆ เช่น ข้อมูลจากเพื่อนนักเรียน เพิ่มเติมผลงาน พฤติกรรมที่แสดงออกของนักเรียน เป็นต้น

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อมูลนักเรียน	ประเด็นการพิจารณา	แหล่งข้อมูล
2. ด้านสุขภาพ 2.1 ด้านร่างกาย	<ol style="list-style-type: none"> 1) ความปกติ ความพิการหรือความบกพร่องทางร่างกาย เช่น การมองเห็น การได้ยิน เป็นต้น 2) โรคประจำตัว 3) ความสัมพันธ์ระหว่างน้ำหนักกับส่วนสูง 4) ความสะอาดของร่างกาย 	<ul style="list-style-type: none"> - ระเบียบสะสม - วิธีการอื่น ๆ เช่น การสังเกต การสอบถาม การสัมภาษณ์ จากครูพยาบาล แบบบันทึก การตรวจสุขภาพด้วยตนเองของนักเรียน เป็นต้น
2.2 ด้านจิตใจ พฤติกรรม	<ol style="list-style-type: none"> 1) สภาพอารมณ์ที่มีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น ความวิตกกังวล หรือซึมเศร้า 2) ความประพฤติ 3) พฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อ การเรียนความสามารถพิเศษและการปรับตัวของนักเรียน เช่น พฤติกรรมที่อยู่ไม่นิ่ง สมาธิสั้น 4) ความสัมพันธ์กับเพื่อน/ครู/ผู้ปกครอง การใช้สารเสพติด การลักขโมย การทำร้ายตนเอง พฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น 	<ul style="list-style-type: none"> - ระเบียบสะสม - แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน (SDQ) - วิธีการอื่น ๆ เช่น การสังเกตพฤติกรรม การได้ข้อมูลจากเพื่อนนักเรียน หรือจากแบบสอบถาม เป็นต้น
3. ด้านครอบครัว 3.1 ด้านเศรษฐกิจ	<ol style="list-style-type: none"> 1) ผู้หารายได้ให้ครอบครัว 2) ฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวขณะนี้ 3) ความเพียงพอของรายรับกับรายจ่าย 4) จำนวนรายรับ-รายจ่ายในแต่ละวัน 	<ul style="list-style-type: none"> - ระเบียบสะสม - วิธีการอื่น ๆ เช่น การได้ข้อมูลจากเพื่อนนักเรียน หรือจากนักเรียนโดยตรง เป็นต้น

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อมูลนักเรียน	ประเด็นการพิจารณา	แหล่งข้อมูล
3.2 ด้านการคุ้มครองนักเรียน	1) ความสามารถในการคุ้มครองดูแลนักเรียนได้อย่างปลอดภัยและเหมาะสมของผู้ปกครอง 2) ความเหมาะสมของสภาพที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม 3) ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว เช่น อบอุ่นหรือมีทะเลาะเบาะแว้งซึ่งมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของนักเรียน เช่น ซึม เหม่อลอย แสดงออกถึงการไม่อยากกลับบ้าน เป็นต้น 4) การใช้สารเสพติด สุรา หรือเล่นการพนัน รวมถึงความเจ็บป่วยเรื้อรัง/ ความรุนแรงของสมาชิกในครอบครัว	- ระเบียบสะสม - วิธีการอื่น ๆ เช่น การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน การสอบถามจากนักเรียนโดยตรงหรือจากกลุ่มเพื่อน เป็นต้น
4. ด้านอื่น ๆ เช่น ด้านเพศ การลักทรัพย์ เป็นต้น	พฤติกรรมอื่น ๆ ที่เปลี่ยนแปลงจากเดิม ซึ่งอาจเป็นไปในทางที่ดีขึ้น หรือมีความไม่เหมาะสม ที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถ สุขภาพ และการดำเนินชีวิตประจำวันของนักเรียน	- การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน - การสัมภาษณ์นักเรียน - จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น เพื่อนนักเรียน เป็นต้น

3. การส่งเสริมนักเรียน

การส่งเสริมนักเรียน เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษาไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติ กลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ และมีคุณภาพตามที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป ทั้งนี้วิธีการส่งเสริมนักเรียนมีหลายวิธีที่โรงเรียนสามารถพิจารณาดำเนินการได้ แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการ คือ

3.1 การจัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom)

3.2 การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom meeting)

รายละเอียดของการส่งเสริมนักเรียนสรุปดังในตารางที่ 3 และตารางที่ 4

ตารางที่ 3 สาระความรู้และแนวดำเนินการจัดกิจกรรมโฮมรูมสำหรับนักเรียน

สาระความรู้	แนวดำเนินการ
<p>กิจกรรมโฮมรูมเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อส่งเสริมนักเรียนเป็นรายบุคคล หรือเป็นกลุ่มก็ได้ ซึ่งสถานที่ที่ใช้จัดกิจกรรมโฮมรูม อาจเป็นที่ห้องเรียนหรือนอกห้องเรียนให้มีบรรยากาศเสมือนบ้านที่มีครูที่ปรึกษาและนักเรียนเป็นดังสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน และมีการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น การรู้จักตนเอง การรู้จักผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม มีลักษณะการตัดสินใจ ทักษะการปรับตัว และการวางแผนชีวิต เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ครูและนักเรียนควรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมด้วยกัน</p>	<p>แนวดำเนินการจัดกิจกรรมโฮมรูม มีดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. กำหนดกิจกรรมโฮมรูม โดยยึดความต้องการของนักเรียน ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมโฮมรูม ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> 1.1 สสำรวจความต้องการของนักเรียนในการจัดกิจกรรมโฮมรูม 1.2 พิจารณาเลือกหัวข้อและวิธีการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนหรือให้เหมาะสมสถานการณ์ในขณะนั้น ๆ เป็นเรื่องที่ทันสมัย

ตารางที่ 3 (ต่อ)

สาระความรู้	แนวดำเนินการ
<p>ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมโฮมรูม จะช่วยให้ครูที่ปรึกษารู้จักนักเรียนมากขึ้น สามารถส่งเสริมความสามารถ และป้องกัน ปัญหาของนักเรียนได้อีกด้วย</p>	<p>1.3 การจัดกิจกรรมแต่ละครั้งควรมี การดำเนินการทั้งก่อนดำเนินการและหลัง ดำเนินการ ซึ่งอาจเขียนในรูปแบบของบันทึก การจัดกิจกรรมหรืออื่น ๆ รวมทั้งให้มีการบันทึก สรุปลผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนหลังการจัดกิจกรรม ทุกครั้ง ซึ่งการบันทึกอาจบันทึกในแผนการจัด กิจกรรมหรือในแบบฟอร์มบันทึกที่แยกออกมา ต่างหากก็ได้</p> <p>1.4 ประเมินผลการจัดกิจกรรมและจัดทำ รายงาน</p> <p>2. โรงเรียนกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรม โฮมรูม หรือมีคู่มือในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง โดยมี จุดมุ่งหมายเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับนโยบาย ของโรงเรียนในการพัฒนานักเรียน ครูที่ปรึกษา ก็ดำเนินการตามนั้นแต่ให้มีความยืดหยุ่นในการ กำหนดหัวข้อและวิธีการดำเนินกิจกรรมให้ เหมาะสมและทันสมัยได้ด้วย</p>

ตารางที่ 4 สาระความรู้และแนวทางการจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน

สาระความรู้	แนวดำเนินการ
<p>การประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนเป็นการพบปะกันระหว่างครูที่ปรึกษากับผู้ปกครองนักเรียนที่ครูที่ปรึกษาดูแลอยู่ เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันและร่วมมือกันดูแลช่วยเหลือนักเรียนระหว่างบ้าน โรงเรียน และผู้ปกครองด้วยกัน</p> <p>การประชุมผู้ปกครองดังกล่าวจะทำให้ นักเรียนได้รับความเอาใจใส่ดูแลจากผู้ปกครองมากขึ้น ทั้งการส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณภาพความสามารถยิ่งขึ้น หรือร่วมมือกับทางโรงเรียนในการป้องกันหรือแก้ไขปัญหานักเรียน</p>	<p>ครูที่ปรึกษาควรจัดประชุมอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ซึ่งการประชุมนี้มีใช้การรายงานสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการจัดกิจกรรมที่จะทำให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มากขึ้น ดังนั้นสิ่งสำคัญที่ควรตระหนักในการจัดกิจกรรมประชุม คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การเตรียมการ ครูที่ปรึกษาควรเตรียมความพร้อมก่อนการประชุมในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะข้อมูลของนักเรียนแต่ละคน และกิจกรรมที่จะดำเนินการ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมที่ชัดเจน 2. การสื่อสาร ครูที่ปรึกษาควรระมัดระวังคำพูดที่จะก่อให้เกิดความรู้สึกทางลบหรือต่อต้านจากผู้ปกครอง เช่น การตำหนินักเรียนหรือผู้ปกครอง การแจ้งข้อบกพร่องของนักเรียนในที่ประชุมควรใช้คำพูดที่แสดงถึงความเข้าใจในตัวนักเรียนแสดงถึงความห่วงใยใส่ใจของครูที่มีต่อนักเรียนทุกคน และอาศัยกิจกรรมที่จะทำให้ผู้ปกครองตระหนักในความรับผิดชอบ และต้องการปรับปรุงหรือแก้ไขในส่วนที่บกพร่องของนักเรียน

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สาระความรู้	แนวดำเนินการ
	<p>3. การจัดกิจกรรมในการประชุม การที่จะให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประชมนั้น จำเป็นต้องใช้กิจกรรมต่าง ๆ โดยเริ่มด้วยการสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้ปกครองด้วยกันก่อน จึงเสริมกิจกรรมอื่น ๆ ให้ผู้ปกครองได้แสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นสาระที่เป็นประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน</p> <p>4. การสรุปและบันทึกหลักฐานการประชุม ซึ่งการประชุมผู้ปกครองแต่ละครั้งครูที่ปรึกษาคควรมีการสรุปผลและจัดทำเอกสารเป็นหลักฐาน เพื่อประโยชน์ ดังนี้</p> <p>4.1 เป็นหลักฐานในการจัดประชุมแต่ละครั้ง</p> <p>4.2 เป็นข้อมูลสำหรับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป</p> <p>4.3 เป็นข้อมูลสำหรับการจัดประชุมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองในครั้งต่อไป</p>

4. การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน

ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนครูที่ปรึกษาควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา นั้นจำเป็นอย่างมากที่ต้องให้ความดูแลใส่ใจอย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือ ทั้งการป้องกันและการแก้ไขปัญหา โดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนจึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่และมีคุณค่ามากในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป รายละเอียด มีดังนี้

4.1 วิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนสำหรับครูที่ปรึกษามี 2 ลักษณะ คือ

4.1.1 การให้การปรึกษาเบื้องต้น

4.1.2 การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

ส่วนข้อสรุปวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังตารางที่ 5 และตารางที่ 6

ตารางที่ 5 สาระความรู้และแนวดำเนินการให้การปรึกษาเบื้องต้นสำหรับนักเรียน

สาระความรู้	แนวดำเนินการ
<p>การให้การปรึกษาเบื้องต้นกับนักเรียนเป็นการช่วยเหลือ ผ่อนคลายปัญหาให้ลดน้อยลงทั้งด้านความรู้สึก ความคิด และการปฏิบัติตนของนักเรียนในทางที่ไม่ถูกต้อง โดยมุ่งหวังให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีงามหรือพึงประสงค์</p> <p>ปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การปรึกษาที่เหมาะสม ครูที่ปรึกษาควรมีความรู้และทักษะพื้นฐานคือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. จิตวิทยาวัยรุ่น 2. ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ทั้งร่างกายและจิตใจ 3. กระบวนการปรึกษาที่สำคัญ ๆ คือ <ol style="list-style-type: none"> 3.1 การสร้างสัมพันธภาพ 3.2 การใช้คำถาม 3.3 การรับฟังทั้งเนื้อหาและความรู้สึก 4. แนวทางการแก้ไขปัญหาของนักเรียนในแต่ละปัญหา เช่น ด้านการเรียน สุขภาพ ครอบครัว การใช้สารเสพติด การพนัน และการหนีเรียนจากเอกสารต่าง ๆ 	<p>ครูที่ปรึกษาควรมีความพร้อมในการให้การปรึกษาช่วยเหลือนักเรียนด้วยความรู้สึที่ดีต่อนักเรียน ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบการปรึกษาโดยมีกระบวนการในการปรึกษาดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. กระบวนการการปรึกษา คือ <ol style="list-style-type: none"> 1.1 สร้างสัมพันธภาพ 1.2 พิจารณาทำความเข้าใจปัญหา 1.3 กำหนดวิธีการและดำเนินการแก้ไขปัญหา 1.4 ยุติการปรึกษา 2. ข้อควรระวังในการปรึกษา คือ <ol style="list-style-type: none"> 2.1 รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการปรึกษาหรือวิธีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่าง ๆ ซึ่งอาจรับการอบรมจากหน่วยงานภายนอกหรือโรงเรียนจัดอบรมให้ 2.2 หมั่นฝึกฝนทักษะการปรึกษาและพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ 2.3 ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการหรือความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการปรึกษาและการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ตารางที่ 6 สาระความรู้และแนวดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อการป้องกันและช่วยเหลือแก้ไข
ปัญหาสำหรับนักเรียน

สาระความรู้	แนวดำเนินการ
<p>การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน นอกจากจะให้การปรึกษาเบื้องต้นแล้วการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการช่วยเหลือนักเรียนก็ เป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะทำให้การช่วยเหลือมี ประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจ ของครู นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนทุกคน</p>	<p>ครูที่ปรึกษาสามารถคิดพิจารณากิจกรรม เพื่อการแก้ไขปัญหานักเรียนได้ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร 2. การใช้กิจกรรมในห้องเรียน 3. การใช้กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน 4. การใช้กิจกรรมซ่อมเสริม 5. การใช้กิจกรรมการสื่อสารกับผู้ปกครอง <p>ทั้งนี้สำหรับข้อ 2, 3 และ 5 ครูที่ปรึกษา สามารถดำเนินการด้วยตนเอง ส่วนข้อ 1 และ ข้อ 4 จำเป็นต้องมีการประสานงาน เพื่อขอ ความร่วมมือจากครูอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง การสนับสนุนของผู้บริหารโรงเรียนด้วย แต่การช่วยเหลือทั้ง 5 กิจกรรมดังกล่าว ครูที่ปรึกษาสามารถขอคำแนะนำความคิดเห็น จากครูอื่น ๆ ในการจัดกิจกรรมให้ได้ผลยิ่งขึ้น</p> <p>การพิจารณาเลือกใช้กิจกรรม ครูที่ปรึกษา ควรคำนึงถึง ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ความเหมาะสม และสอดคล้องกับ ลักษณะปัญหา 2. บุคลิกลักษณะของนักเรียนแต่ละคน 3. สภาพของชั้นเรียน/โรงเรียน/ชุมชน

4.2 ข้อที่พึงตระหนักในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน คือ

4.2.1 การรักษาความลับ ประกอบด้วย

- 1) เรื่องราวข้อมูลของนักเรียนที่ต้องช่วยเหลือแก้ไข ไม่ควรนำไปเปิดเผย ยกเว้นเพื่อขอความร่วมมือในการช่วยเหลือนักเรียนกับบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยไม่ระบุชื่อ-สกุลจริงของนักเรียน และการเปิดเผยควรเป็นไปในลักษณะที่ทำให้เกียรตินักเรียน
- 2) บันทึกข้อมูลการช่วยเหลือนักเรียน ควรเก็บไว้ในที่เหมาะสมและสะดวกในการเรียกใช้
- 3) การรายงานการช่วยเหลือนักเรียน ควรรายงานในส่วนที่เปิดเผยได้ โดยให้เกียรติและคำนึงถึงประโยชน์ของนักเรียนเป็นสำคัญ

4.2.2 การแก้ไขปัญหานักเรียน ประกอบด้วย

- 1) การช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียน ต้องพิจารณาสาเหตุของปัญหาให้ครบถ้วนและหาวิธีการช่วยเหลือให้เหมาะสมกับสาเหตุนั้น ๆ เพราะปัญหาไม่ได้เกิดจากสาเหตุเพียงสาเหตุเดียว แต่อาจจะเกิดจากหลายสาเหตุที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน
- 2) ปัญหาที่เหมือนกันของนักเรียนแต่ละคน ไม่จำเป็นต้องเกิดจากสาเหตุที่เหมือนกันและวิธีการช่วยเหลือที่ประสบความสำเร็จกับนักเรียนคนหนึ่ง อาจไม่เหมาะสมกับนักเรียนอีกคนหนึ่ง

เนื่องจากความแตกต่างของบุคคล ดังนั้นการช่วยเหลือนักเรียน โดยเฉพาะการให้คำแนะนำปรึกษาจึงไม่มีสูตรการช่วยเหลือสำเร็จตายตัว เพียงแต่มีแนวทาง กระบวนการหรือทักษะการช่วยเหลือที่ครูแต่ละคนสามารถเรียนรู้ฝึกฝน เพื่อการนำไปใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละปัญหาในนักเรียนแต่ละคน และข้อสังเกตการแก้ไขปัญหานักเรียนหรือการส่งต่ออันในบางกรณีครูที่ปรึกษาสามารถดำเนินการ ได้ตั้งแต่กระบวนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หรือการคัดกรองนักเรียนก็ได้ โดยขึ้นอยู่กับกรณีปัญหานักเรียนแต่ละคน

5. การส่งต่อนักเรียน

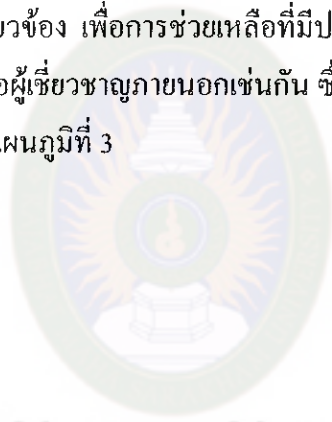
การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนโดยครูที่ปรึกษาตามกระบวนการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนนั้น อาจมีบางกรณีที่ปัญหามีความยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหานักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้เป็นบทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษาหรือครูคนใดคนหนึ่งเท่านั้น ความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้นหรือลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่โตจนยากต่อการแก้ไข มีรายละเอียด ดังนี้

5.1 ลักษณะการส่งต่อนักเรียน จำแนกเป็น

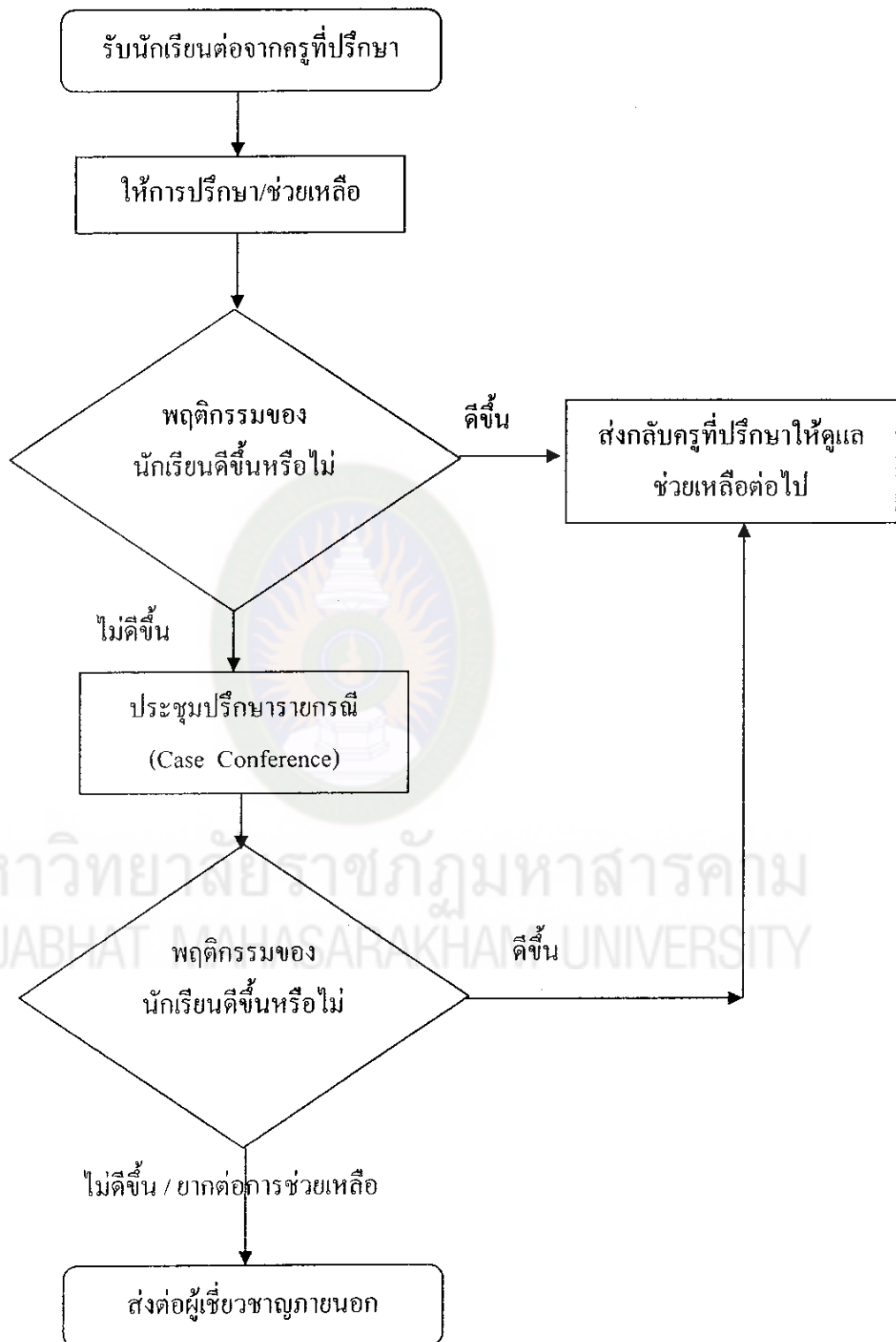
5.1.1 การส่งต่อภายใน ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูที่สามารถในการช่วยเหลือนักเรียนได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหา เช่น ครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา หรือ ครูงานกิจการนักเรียน เป็นต้น

5.1.2 การส่งต่อภายนอก ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก

ทั้งนี้การส่งต่อภายในนักเรียน หากส่งต่อไปยังครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครอง จะเป็นการแก้ไขปัญหาที่ยากต่อการช่วยเหลือของครูที่ปรึกษา เช่น ปัญหาเกี่ยวกับจิตใจ ความรู้สึก ปัญหาพฤติกรรมซับซ้อนหรือรุนแรง เป็นต้น ครูที่รับต่อต้องมีการช่วยเหลืออย่างเป็นระบบและประสานการทำงานกับผู้เกี่ยวข้อง เพื่อการช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพ แต่หากเกิดกรณียากต่อการช่วยเหลืออีกก็ต้องส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอกเช่นกัน ซึ่งกระบวนการดำเนินงานที่ครูแนะแนว/ฝ่ายปกครองควรปฏิบัติตั้งแผนภูมิที่ 3

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนภูมิที่ 3 กระบวนการแก้ไขปัญหาของครูแนะแนว/ฝ่ายปกครอง
ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 ข : 28

5.2 แนวทางการพิจารณาการส่งต่อนักเรียน

กรณีครูที่ปรึกษาส่งต่อนักเรียนเพื่อไปพบครูอื่น ๆ เพื่อให้การช่วยเหลือต่อไปนี้มีแนวทางการพิจารณา ดังนี้

5.2.1 นักเรียนมีพฤติกรรมคงเดิมหรือไม่ดีขึ้นหรือแย่ลง แม้ว่าครูที่ปรึกษาจะดำเนินการช่วยเหลือด้วยวิธีการใด ๆ

5.2.2 นักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือของครูที่ปรึกษา เช่น นัดให้มาพบแล้วไม่มาตามนัดอยู่เสมอ ให้ทำกิจกรรมเพื่อการช่วยเหลือก็ไม่ยินดีร่วมกิจกรรมใด ๆ เป็นต้น

5.2.3 ปัญหาของนักเรียนที่เป็นเรื่องเฉพาะด้าน เช่น เกี่ยวข้องกับความรู้สึก ความซับซ้อนของสภาพจิตใจที่จำเป็นต้องให้การช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดและได้รับการบำบัดทางจิตวิทยา ควรพิจารณาส่งต่อให้ผู้มีความรู้เฉพาะทางเพื่อดำเนินการให้ความช่วยเหลือต่อไป ส่วนรายละเอียดการส่งต่อนักเรียนเป็นดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 สาระความรู้และแนวดำเนินการส่งต่อนักเรียน

สาระความรู้	แนวดำเนินการ
1. ครูที่ปรึกษาประสานงานกับครูที่จะช่วยเหลือนักเรียนต่อ เพื่อให้ทราบล่วงหน้าก่อน	1. เพื่อให้ผู้รับนักเรียนต่อได้เตรียมการในการช่วยเหลือนักเรียน
2. สรุปข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือและวิธีการช่วยเหลือที่ผ่านมา รวมทั้งผลที่เกิดขึ้นจากการช่วยเหลือนั้นให้ผู้รับการช่วยเหลือนักเรียนทราบ โดยมีแบบบันทึกการส่งต่อหรือแบบประสานงานขอความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง	2. เพื่อให้ผู้รับช่วยเหลือนักเรียนต่อทราบข้อมูลเบื้องต้นของนักเรียนและการดำเนินงานของครูที่ปรึกษาที่ผ่านมาทำให้สะดวกในการวางแผนช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง
3. ครูควรชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจในการส่งต่อด้วยคำพูดที่สร้างสรรค์ เพื่อไม่ให้นักเรียนรู้สึกผิด กังวล หรือโกรธ แต่ให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีและยินดีรับการช่วยเหลือตามกรณีที่ครูที่ปรึกษาว่าเหมาะสม	3. เพื่อให้นักเรียนเกิดความสบายใจยินดีรับการช่วยเหลือจากครูอื่น ๆ เช่น ครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครอง ครูประจำวิชา เป็นต้น
4. ครูที่ปรึกษานัดวัน เวลา สถานที่นัดพบกับครูที่รับช่วยเหลือนักเรียน และส่งต่อให้เรียบร้อย	4. รับรู้วัน เวลา สถานที่ที่พบกัน
5. ติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ	5. เพื่อทราบความก้าวหน้าในการช่วยเหลือนักเรียนและความเปลี่ยนแปลงของนักเรียน

สรุปได้ว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน โดยมุ่งหวังให้นักเรียนได้รับการพัฒนาคุณภาพทั้งทางด้านสติปัญญา ความสามารถ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และด้านการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในสังคม โดยกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแนวทางการดำเนินแก่โรงเรียนในการดำเนินงานป้องกันสารเสพติดในโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยใช้เป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยครั้งนี้ใน 5 ด้าน ดังนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เป็นการศึกษาค้นคว้าข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนเกี่ยวกับด้านความสามารถในการเรียน และความสามารถอื่น ๆ ด้านสุขภาพเกี่ยวกับร่างกาย จิตใจ และพฤติกรรม ด้านครอบครัวเกี่ยวกับเศรษฐกิจ และการคุ้มครองนักเรียน และด้านอื่น ๆ ด้วยการใช้ระเบียบสะสม แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก การสัมภาษณ์ และการสังเกต
2. การคัดกรองนักเรียน เป็นการพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน เพื่อจัดกลุ่มนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ และกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ซึ่งโรงเรียนต้องให้การช่วยเหลือป้องกัน หรือแก้ไขปัญหาคตามแต่กรณี ด้วยการระเบียบสะสม การสังเกต การได้ข้อมูลจากครูผู้สอนที่เกี่ยวข้องและเพื่อนนักเรียน
3. การส่งเสริมนักเรียน เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหากลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ และมีคุณภาพตามที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวัง ด้วยการจัดกิจกรรมโฮมรูม และการจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน
4. การป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน เป็นการให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน โดยนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาโรงเรียนต้องช่วยเหลือด้วยการป้องกันและการแก้ไขปัญหา ด้วยการให้การปรึกษาเบื้องต้น และการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
5. การส่งต่อนักเรียน เป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนบางกรณีที่มีปัญหายากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ที่โรงเรียนได้ส่งต่อภายในโดยครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูที่สามารถในการช่วยเหลือนักเรียน เช่น ครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา หรือฝ่ายปกครอง และการส่งต่อภายนอก โดยครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองส่งต่อยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก

การป้องกันและแก้ไขสารเสพติด

1. นโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด

นโยบายและแนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดที่มอบให้แก่สถานศึกษา ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2538 มอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามสารเสพติด ดูแลและปฏิบัติงานเพื่อปราบปรามการแพร่ระบาดของสารเสพติดให้โทษหรือวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท (ยาบ้า) ในเขตกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัด และเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2538 ฯพณฯ นายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรี ได้กำชับให้กระทรวงศึกษาธิการ ดูแลและกวดขันการป้องกันและแก้ไขปัญหาคารแพร่ระบาดของสารเสพติดในโรงเรียนและสถานศึกษา ซึ่งพบว่ายังมีอยู่มาก การปกปิด การกระทำ และดำเนินการอย่างเป็นทางการโดยให้กระทรวงศึกษาธิการประสานความร่วมมือกับกระทรวงสาธารณสุขในการดำเนินการด้วย คณะรัฐมนตรีได้ลงมติให้เห็นชอบตามที่ นายกรัฐมนตรีเสนอ ซึ่งในระดับกระทรวง โดยคณะกรรมการป้องกันสารเสพติดของกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีมติเมื่อวันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2538 กำหนดแนวทางการดำเนินงานป้องกันสารเสพติด และกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดแนวทางดังต่อไปนี้ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 ข : 1-2)

1.1 ให้จัดตั้งคณะกรรมการป้องกันสารเสพติด ในระดับกรมโดยมีรองอธิบดี ที่รับผิดชอบเป็นประธาน สำหรับกรมที่มีสถานศึกษาในสังกัดขอให้แจ้งสถานศึกษาดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษาโดยผู้บริหารสถานศึกษาเป็นประธานเพื่อ ดูแลรับผิดชอบ ดำเนินงานป้องกันสารเสพติดของกรมและสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล และของกระทรวงศึกษาธิการ

1.2 ให้กรมที่มีสถานศึกษาในสังกัด จัดประชุมผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเร่งรัดการดำเนินงานตามแผนป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ โดยเน้นมาตรการ ดังนี้

1.2.1 พัฒนาความรู้พื้นฐานการป้องกันการใช้สารเสพติดแก่บุคลากรทุกคนในสถานศึกษา

1.2.2 จัดบริการการเรียนการสอน และจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้พัฒนาบุคลิกภาพและทักษะชีวิต รวมทั้งเร่งส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์และการศึกษา

1.2.3 ทำแผนยุทธศาสตร์การป้องกัน สำหรับใช้ประสมประสานกับการสอน
ทุกวิชา เพื่อให้แก่นักเรียนนักศึกษาพัฒนาการรับรู้ความเชื่อ เจตคติและความสามารถในการป้องกัน
สารเสพติด

1.2.4 จัดระบบข้อมูลและสำรวจ สภาพปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษา
ทุกแห่ง เพื่อกำหนดนโยบายและวิธีการดำเนินงาน

1.2.5 เสริมสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาให้สะอาด
เรียบร้อยร่มรื่น สวยงาม และน่าอยู่พร้อมทั้งจัดสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อให้แก่นักเรียนนักศึกษาใช้
เวลาสำหรับนันทนาการ

2. การป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด

ในช่วงของแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) กระทรวงศึกษาธิการ
มุ่งเน้นความสำคัญด้านการพัฒนาความสามารถของบุคคล ในการป้องกันตนเองจากพิษภัยของ
สารเสพติด และร่วมมือกับองค์กรชุมชน การป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษา
ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 ก : 18-19)

2.1 ให้สถานศึกษาทุกแห่งจัดทำแผนงาน โครงการ งานเกี่ยวกับการป้องกันและ
แก้ไขปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับแผนป้องกันสารเสพติดของ
กระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ. 2545-2549) และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ

2.2 กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งเป็นเขตปลอดสารเสพติดทุกชนิด

2.3 ส่งเสริมให้สถานศึกษาให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด
ให้แก่ครู บุคลากรทุกคนในสถานศึกษา เพื่อการร่วมมือในการแก้ไขปัญหาสารเสพติดให้ได้ผล

2.4 พัฒนาบุคลิกภาพและฝึกทักษะชีวิตที่จำเป็นให้แก่นักเรียน เพื่อสามารถ
ป้องกันตนเองจากพิษภัยของสารเสพติดได้

2.5 เร่งรัดและเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของยาบ้า ยาเสพติดประเภทอื่นในสถานศึกษา
เป็นพิเศษ

2.6 สนับสนุนให้องค์กรของชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหายาเสพติด
กับสถานศึกษาอย่างจริงจัง

2.7 ส่งเสริมความร่วมมือในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
กับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ให้มากขึ้นและกว้างขวางเป็นลักษณะเครือข่ายร่วมกันระหว่าง
หน่วยงาน

2.8 สนับสนุนในการจัดตั้งศูนย์ตรวจหาสารเสพติดในปัสสาวะและศูนย์ประสานงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาทั่วประเทศ

2.9 ส่งเสริมการจัดกิจกรรมกีฬา นันทนาการ กิจกรรมกลุ่มสนใจ และกิจกรรมพัฒนาบุคลิกภาพและความสามารถให้แก่แก่นักเรียนนักศึกษา

2.10 พัฒนาสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้มีความร่มรื่น ปลอดภัยเหมาะแก่การเรียนรู้และนันทนาการ

2.11 พัฒนาระบบข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย และให้มีการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน ในสถานศึกษาเพื่อการแก้ไขปัญหายาเสพติดให้ได้ผลอย่างจริงจัง

2.12 ส่งเสริมและสนับสนุนด้านความช่วยเหลือ ในการแก้ปัญหายาเสพติด จากต่างประเทศและความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างใกล้ชิด

2.13 สนับสนุนการวิจัยนำร่องเพื่อหาวิธีการและนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่แก้ปัญหายาเสพติดได้ผล พร้อมทั้งติดตามและประเมินผลการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างต่อเนื่อง

2.14 เร่งรัดและติดตาม การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในสถานศึกษาของคณะกรรมการระดับโรงเรียน และระดับจังหวัดให้มีการดำเนินงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

3. มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ที่สถานศึกษาควรดำเนินการ มีดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 ก : 20-21)

3.1 สำรวจจำนวนนักเรียนที่ติดสารเสพติดในสถานศึกษา โดยแยกเป็นรายโรงเรียน

3.2 ให้สถานศึกษาในสังกัดรายงานมาตรการการป้องกันปัญหานักเรียนติดสารเสพติดเป็นรายโรงเรียน

3.3 ให้สถานศึกษาในสังกัด รายงานวิธีการแก้ปัญหานักเรียนที่ติดสารเสพติด อยู่แล้วภายในสถานศึกษา

3.4 ให้สถานศึกษาดำเนินการ โดยให้นักเรียนตระหนักถึงพิษภัยของสารเสพติดว่ามีผลกระทบต่อชีวิต ทรัพย์สิน ครอบครัว และสังคมส่วนรวม โดยให้สอดแทรกในกิจกรรม

การเรียนการสอนทุกรายวิชา การจัดนิทรรศการ การเผยแพร่ความรู้จากวิดิทัศน์ เอกสารที่เกี่ยวข้อง และเชิญวิทยากรให้ความรู้

3.5 ให้ผู้บริหารสถานศึกษา เอาใจใส่ ควบคุม และดูแลการป้องกันปัญหาสารเสพติดอย่างจริงจัง โดยถือเป็นนโยบายที่สำคัญของรัฐบาล โดยกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงศึกษาธิการต้องดำเนินการให้ได้ผลโดยเร็วที่สุด หากพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาใด ละเลยไม่ดำเนินการอย่างจริงจัง กระทรวงศึกษาธิการจะถือว่าผู้บริหารสถานศึกษาดังกล่าวไม่สนองนโยบายของทางราชการ ซึ่งจะได้พิจารณาดำเนินการตามความเหมาะสมต่อไป

3.6 ให้ครูทุกคนถือว่าเป็นหน้าที่ โดยต้องปฏิบัติในการเอาใจใส่ดูแลและแนะนำนักเรียน เพื่อป้องกันมิให้นักเรียนติดสารเสพติด ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาต้องกำชับให้ครูได้ปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

3.7 เมื่อสถานศึกษาพบว่านักเรียนติดสารเสพติด ให้สถานศึกษาดำเนินการ ดังนี้

3.7.1 ดำเนินการแก้ไขปัญหานักเรียนติดสารเสพติดโดยใช้หลักจิตวิทยาไม่ใช้วิธีการลงโทษที่รุนแรงหรือไล่ออกจากสถานศึกษา หากนักเรียนขอย้ายสถานศึกษา เนื่องจากถูกข่มขู่จากผู้จำหน่ายสารเสพติด ก็ให้ความสะดวกในการย้ายสถานศึกษาด้วย

3.7.2 ให้ครูสอบถามปัญหาสาเหตุ และรายละเอียดเกี่ยวกับการเสพสารเสพติด เพื่อหาแนวทางแก้ไขให้ได้ผล

3.7.3 ขอความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียน เพื่อแก้ปัญหานักเรียนที่ติดสารเสพติด โดยให้ความรักความเอาใจใส่นักเรียนอย่างใกล้ชิด ดูแลพฤติกรรม ให้กำลังใจ เพื่อให้ นักเรียนสามารถลด ละ เลิก การติดสารเสพติดได้ในที่สุด

3.7.4 สถานศึกษาต้องอำนวยความสะดวกให้แก่ นักเรียนที่ติดสารเสพติด โดยอนุญาตให้หยุดพักการเรียนเพื่อเข้ารับการบำบัดรักษาได้ หรือส่งนักเรียนเข้ารับการบำบัดรักษาในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.7.5 ติดตามนักเรียนที่เคยติดสารเสพติด และลด ละ เลิกสารเสพติดได้แล้ว เป็นระยะ ๆ เพื่อไม่ให้กลับมาติดสารเสพติดอีก

3.8 ถ้าปรากฏว่าครูคนใดเป็นผู้สอนเป็นผู้จำหน่ายหรือใช้อุบายหลอกลวง ชูเชิญ ใช้กำลังประทุษร้าย ใช้อำนาจครอบงำผิดครองธรรมหรือใช้วิธีข่มขืนใจด้วยประการอื่นใด เพื่อให้ นักเรียนหรือผู้เสพติดให้โทษหรือเป็นผู้ยุงส่งเสริมให้นักเรียนหรือผู้อื่นเสพสารเสพติด โดยให้ กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการลงโทษสถานหนักตามกฎหมาย

3.9 ให้สถานศึกษาทุกแห่งรายงานผล การดำเนินงานป้องกันปัญหาสารเสพติด ให้ทราบทุกเดือน ประกอบด้วย

3.9.1 สถิตินักเรียนผู้ติดสารเสพติดภายในสถานศึกษาแต่ละเดือน

3.9.2 รายงานผลความก้าวหน้า ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหา สารเสพติดภายในสถานศึกษา

3.10 ให้สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดทุกจังหวัด ถือเป็นนโยบายเร่งรัดที่ต้อง กำกับดูแลและควบคุมให้สถานศึกษาปฏิบัติตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ในด้าน การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ตามมาตรการดังกล่าวอย่างจริงจังและให้ได้ผลเร็วที่สุด

3.11 ให้สถานศึกษาแจ้งเบาะแสการกระทำผิด เกี่ยวกับสารเสพติดในสถานศึกษา ให้กองกำกับการสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน หรือหน่วยงานตำรวจในจังหวัดท้องที่ที่สะดวกและ ใกล้เคียง เพื่อประสานความร่วมมือในการแก้ปัญหายาเสพติดให้ได้ผล

3.12 ให้แต่งตั้งคณะกรรมการป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษาทุกแห่ง

3.13 ให้ปฏิบัติตามมาตรการของกระทรวงศึกษาธิการ คือ

3.13.1 พัฒนาความรู้พื้นฐานการป้องกัน

3.13.2 จัดบริการด้านการเรียนการสอนให้นักเรียนพัฒนาทักษะขึ้น

3.13.3 ทำแผนยุทธศาสตร์การป้องกัน

3.13.4 จัดทำระบบข้อมูล และสำรวจปัญหา

4. ขั้นตอนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

ขั้นตอนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดสำหรับนักเรียนคิดในสถานศึกษา มีดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 ก : 21-23)

4.1 แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในสถานศึกษา

4.2 อบรมนักเรียน ให้อ่านจรรยาบรรณของสารเสพติด ช่วงตอนเช้าอบรมหน้าเสาธง หรือคาบกิจกรรมโฮมรูม

4.3 ดำเนินการตั้งสายลับ (ครู นักเรียน) เกี่ยวกับสารเสพติด เพื่อเฝ้าระวังการ ระบาดของสารเสพติด ตลอดจนประสานงานกับหน่วยตำรวจ และสำนักงานคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) เพื่อแจ้งข่าวการซื้อขายสารเสพติด

4.4 จัดโครงการเพื่อนเตือนเพื่อนภายในโรงเรียนตามแนวทางของกระทรวง ศึกษาธิการ เพื่อให้นักเรียนในโครงการขยายผลการป้องกันสารเสพติดไปสู่เพื่อนทุกคน

4.5 เชิญวิทยากร เจ้าหน้าที่ตำรวจ สาธารณสุข สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและ ปราบปรามยาเสพติด และครู ให้ความรู้ด้านสารเสพติดแก่นักเรียน

4.6 จัดนิทรรศการ จัดป้ายนิเทศ จัดทำเอกสารเผยแพร่โทษของสารเสพติด ประทศเรียงความ จัดฉายวีดิทัศน์ จัดเสียงตามสาย ประทศคำขวัญ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนตระหนัก ถึงพิษภัยของสารเสพติด

4.7 ให้ครู ทุกคนสอดแทรกเนื้อหา ความรู้เรื่องสารเสพติดในทุกวิชา

4.8 จัดประชุมผู้ปกครองและเยี่ยมบ้านผู้ปกครอง เพื่อร่วมมือในการป้องกัน สารเสพติดแก่นักเรียนให้ได้ผลอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

4.9 จัดกิจกรรมนันทนาการ ส่งเสริมให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เช่น การเล่นเกม การประกอบอาชีพอิสระ เพื่อมิให้หัน ไปหาสารเสพติด

4.10 จัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อให้คำปรึกษาปัญหาต่าง ๆ แก่นักเรียนอย่างใกล้ชิด เพื่อมิให้นักเรียนหัน ไปพึ่งสารเสพติดในการแก้ปัญหา

4.11 ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ประพฤติดี โดยการให้รางวัล ประกาศเกียรติคุณ มอบวุฒิบัตร ตอบแทนการทำความดี

4.12 จัดครูที่ปรึกษาให้แก่นักเรียนในการดูแล แนะนำ และป้องกันปัญหา สารเสพติดอย่างใกล้ชิด

4.13 จัดเขตปลอดสารเสพติดภายในโรงเรียน โดยใช้มาตรการห้ามนำมาสูบ เสพ ดื่ม ชื้อ ขาย บุหรี่ สุรา และสารเสพติดทุกชนิดเข้ามาในโรงเรียนโดยเด็ดขาด

4.14 ขอความร่วมมือจากชุมชน หน่วยราชการ เอกชน เพื่อช่วยป้องกัน ดูแล บุตรหลานที่เป็นนักเรียน มิให้ติดสารเสพติด

4.15 ศึกษาและสำรวจสภาพปัญหาของนักเรียน ในการติดสารเสพติด เพื่อหาทาง ป้องกันและแก้ไขปัญหาระบาดสารเสพติดได้บางจุด และสำเร็จผลอย่างแท้จริง

4.16 เสริมสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนให้สะอาด ร่มรื่น สวยงาม เพื่อให้นักเรียนมีความสุขกาย สบายใจ

4.17 อบรมจริยธรรมและหลักธรรมทางศาสนา เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันสารเสพติด ให้แก่นักเรียน

4.18 ให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาทั่วไปที่ถูกต้อง และแจ้งสถานการณ์เกี่ยวกับการ ใช้ยาและการแพร่ระบาดของสารเสพติดในปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง

4.19 ตรวจสอบสุขภาพและตรวจการใช้สารเสพติดในร่างกายนักเรียน โดยการวัด น้ำหนัก และตรวจปัสสาวะ

4.20 โรงเรียนประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจให้กวดขันแหล่งมั่วสุ่มสารเสพติด เพื่อจับกุม ลงโทษผู้จำหน่าย และผู้เสพติด

- 4.21 ครูเป็นแบบอย่างที่ดีในการไม่เสพยาเสพติด บุหรี่ และสิ่งมอมเมาอื่น ๆ
- 4.22 จัดตั้งกองทุนต่อต้านยาเสพติด
- 4.23 จัดตั้งเครือข่ายชุมชนต่อต้านสารเสพติด เพื่อความร่วมมือในการป้องกันและแก้ปัญหา
- 4.24 ครูทุกคนสอดส่องดูแลนักเรียนที่มีพฤติกรรมน่าสงสัยว่าจะเสพยาเสพติดอย่างใกล้ชิด เช่น ขาดเรียนบ่อยโดยไม่ทราบสาเหตุ หนีเรียน ง่วงซึม เก็บตัว ปากเขียว มีกลิ่นปาก เข้าห้องนํ้านาน ร่างกายทรุดโทรม
- 4.25 จัดให้มีการตรวจปัสสาวะ เพื่อตรวจสอบสารเสพติด
- 4.26 ครูเวรประจำวันและอาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบการมาเรียนและพฤติกรรม
- 4.27 คัดเลือกตัวแทนชุมชนในแต่ละหมู่บ้าน สอดส่องดูแลพฤติกรรมของนักเรียนที่อาจจะเสพยาเสพติด และรายงานให้โรงเรียนทราบเพื่อแก้ไข
- 4.28 จัดโครงการต้นไม้พูดได้ โดยจัดป้ายนิเทศเกี่ยวกับสารเสพติดที่ต้นไม้
- 4.29 ให้นักเรียนที่เรียนวิชาสุขศึกษาทุกคน ต้องทำรายงานเรื่องโทษของสารเสพติด
- 4.30 ห้ามนักเรียนพกพาอุปกรณ์ที่มีส่วนช่วยทำให้เสพติดได้สะดวก เช่น ไม้ขีดไฟ กล้องยา
- 4.31 ตรวจตราการเข้าออกสถานศึกษาของบุคคลภายนอกอย่างเข้มงวดเพื่อป้องกันการนำพาสารเสพติดเข้ามาในสถานศึกษา
- 4.32 ส่งเสริมให้นักเรียนออกกำลังกาย เล่นกีฬาหลังเลิกเรียนทุกวัน เพื่อให้ร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง และปราศจากสารเสพติด
- 4.33 จัดบริการให้คำปรึกษาเพื่อคลายความคับข้องใจ และความกังวลใจหรือปัญหาต่าง ๆ
- 4.34 รณรงค์ให้ครูลด ละ เลิกการสูบบุหรี่ เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี
- 4.35 ให้กลุ่มเพื่อนปฏิเสธการเข้าสังคมร่วมกับผู้ติดสารเสพติด
- 4.36 จัดโครงการบรรพชนเป็นสามเณรสำหรับนักเรียน

5. มาตรการแก้ไขปัญหานักเรียนที่ติดสารเสพติด

มาตรการแก้ไขปัญหานักเรียนที่ติดสารเสพติดในสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 ก : 24-25)

- 5.1 นำนักเรียนที่ติดสารเสพติดเข้ารับการบำบัดรักษาในหน่วยงานหรือสถานบำบัดรักษา
- 5.2 ให้การแนะนำในการเลิกเสพยาตามขั้นตอนที่ถูกต้อง
- 5.3 ครู และผู้ปกครองคอยให้กำลังใจ ติดตามพฤติกรรมนักเรียนที่ติดสารเสพติดอย่างใกล้ชิด
- 5.4 ให้นักเรียนที่ติดสารเสพติด รายงานผลการลด ละ เลิกการเสพยาเสพติดตามระยะที่กำหนด
- 5.5 เชิญผู้ปกครองร่วมมือกับทางโรงเรียนในการแก้ไขปัญหา
- 5.6 ลงโทษนักเรียนเพื่อให้เกรงกลัวไม่กล้าเสพยา
- 5.7 สอบถามสาเหตุปัญหาส่วนตัวของนักเรียนที่มีผลทำให้ติดสารเสพติด เพื่อแก้ไขปัญหาให้ตรงจุด
- 5.8 สร้างความเข้าใจกับนักเรียนที่ติดสารเสพติด ให้ตระหนักถึงพิษสารเสพติดเพื่อยอมรับการบำบัดรักษา
- 5.9 ดำเนินการแก้ไขนักเรียนที่ติดสารเสพติด โดยใช้หลักจิตวิทยา
- 5.10 นำนักเรียนที่ติดสารเสพติด แสดงคำมั่นและสัญญาว่าจะไม่ไปติดสารเสพติดอีกต่อหน้าบุคคลที่เคารพนับถือหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์
- 5.11 กรณีที่นักเรียนคนใด ไม่สามารถเลิกสารเสพติดได้ และมีแนวโน้มจะแพร่ระบาดของสารเสพติดไปสู่เรียนคนอื่น ๆ โรงเรียนจะดำเนินการติดต่อผู้ปกครองเพื่อพิจารณา ร่วมกันแก้ปัญหา
- 5.12 จัดหากิจกรรมพิเศษ ให้นักเรียนที่กำลังจะเลิกสารเสพติด เพื่อไม่ให้หันไปหาสารเสพติด
- 5.13 นำนักเรียนที่ติดสารเสพติดเข้าค่ายอบรมจริยธรรม สมาธิ ปฏิบัติตามหลักธรรม
- 5.14 ติดตามดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด เพื่อไม่ให้กลับไปใช้สารเสพติดอีก
- 5.15 ให้รางวัลและการยกย่องชมเชยแก่นักเรียนที่เลิกสารเสพติดได้
- 5.16 จัดคลินิกสารเสพติดภายในโรงเรียน เพื่อให้คำปรึกษามอบบำบัดรักษานักเรียนที่ติดยา
- 5.17 จัดทำแฟ้มข้อมูลเกี่ยวกับประวัติการติดยาของนักเรียน เพื่อให้ง่ายต่อการแก้ไขปัญหา

5.18 ควบคุมความประพฤตินักเรียนที่ติดสารเสพติด โดยให้รายงานตัว
เวลาไป-กลับ

5.19 จัดตั้งคลินิกรับปรึกษาปัญหาทางด้านสารเสพติดโดยเฉพาะ

5.20 ให้นักเรียนที่ติดสารเสพติดได้แก้ไขและปรับปรุงตัวเอง โดยใช้หลักการลด
ละ เลิก ซึ่งเป็นวิธีที่ค่อนข้างได้ผล

5.21 จัดโครงการบรรพชาเป็นสามเณรสำหรับนักเรียน โดยกำหนดให้นักเรียน
ผู้ติดสารเสพติดเข้าร่วมโครงการ เพื่อกลุ่มเกลานิสัยใจคอให้เป็นผู้มีจิตใจหนักแน่น เลิก
สารเสพติดได้อย่างเด็ดขาด

5.22 รวบรวมรายชื่อนักเรียนที่ใช้น้ำยาและสารเสพติด

5.23 สลายแหล่งและกลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมใช้น้ำยา

5.24 ส่งสายสืบนักเรียนติดตามข่าวนักเรียนที่มีพฤติกรรมติดสารเสพติด

5.25 ประสานงานกับหน่วยงานสาธารณสุข เพื่อจัดส่งนักเรียนที่ติดยาเข้ารับ
การบำบัดรักษา

5.26 จัดกิจกรรมโครงการอยู่ค่ายเฉพาะนักเรียนที่เริ่มติดสารเสพติด โดยครู
คอยดูแลอย่างใกล้ชิด ดังนี้

5.26.1 ประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อรับนักเรียนเข้าพักอาศัยในโรงเรียน

5.26.2 มีครูรับผิดชอบนักเรียนกลุ่มดังกล่าวอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง

5.26.3 กำหนดระเบียบข้อปฏิบัติของนักเรียนที่มาอาศัยในโรงเรียน

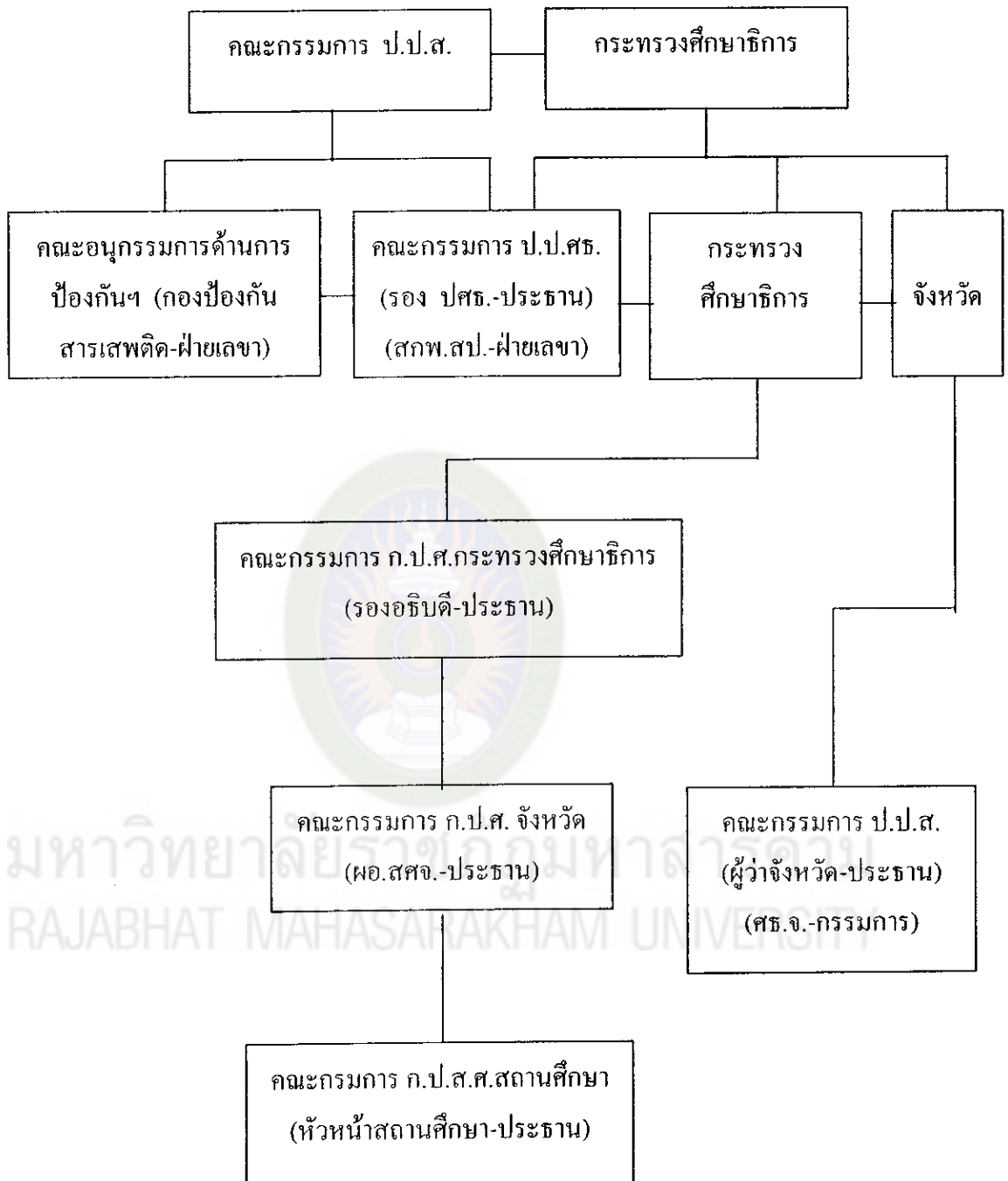
5.26.4 จัดกิจกรรมออกกำลังกายในตอนเช้าทุกวัน

5.26.5 ครูที่รับผิดชอบจะปฏิบัติต่อนักเรียนด้วยความรักความเมตตา และ
เอาใจใส่เปรียบเสมือนบิดามารดา และติดตามพฤติกรรมอย่างใกล้ชิด

5.26.6 จัดกิจกรรมด้านให้ความรู้เกี่ยวกับโทษสารเสพติดวิธีการลด ละ เลิก
สารเสพติด วิธีการจัดกิจกรรมอื่น ๆ และการอบรมคุณธรรมทางศาสนา

5.26.7 ประเมินผลการจัดกิจกรรม

ซึ่งการบริหารงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา สรุปได้
ดังแผนภูมิที่ 4

แผนภูมิที่ 4 การประสานงานด้านการป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษา
ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 ก : 27

6. คณะกรรมการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด

6.1 คณะกรรมการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดระดับจังหวัด

6.1.1 คณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดของกระทรวงศึกษาธิการ
ในระดับจังหวัด (ป.ป.ส. ระดับจังหวัด) แต่งตั้งโดยผู้ว่าราชการจังหวัด ประกอบด้วย

1) ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ ประจำเขตตรวจราชการ เป็นที่ปรึกษา	
2) ผู้ว่าราชการจังหวัด	ประธานคณะกรรมการ
3) ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ยกเว้น เขต 1	รองประธาน
4) ประธานคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา	กรรมการ
5) ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ	กรรมการ
6) ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่	กรรมการ
7) ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง	กรรมการ
8) ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก	กรรมการ
9) หัวหน้าศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	กรรมการ
10) ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และชุมชน	กรรมการ
11) ผู้แทนครูที่ทำหน้าที่ฝ่ายปกครอง	กรรมการ
12) ผู้แทนครูที่ทำหน้าที่งานฝ่ายแนะแนว	กรรมการ
13) ผู้แทนครูที่ทำหน้าที่งานอนามัยโรงเรียน	กรรมการ
14) ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา เขต 1	กรรมการและเลขานุการ

6.1.2 หน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหา
สารเสพติดของกระทรวงศึกษาธิการ ระดับจังหวัด คือ

- 1) ประสานการดำเนินงานตามแผน นโยบาย มาตรการด้านการป้องกันและ
แก้ไขปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาของ สพฐ.
- 2) กำกับ ดูแล และติดตามการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา
สารเสพติดของสถานศึกษาในสังกัด สพฐ.
- 3) ประสานการดำเนินงานกับคณะกรรมการ ป.ป.ส. ระดับจังหวัด เพื่อให้
การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด ในระดับจังหวัดเกิดประสิทธิภาพและ
ดำเนินงานไม่ซ้ำซ้อนกัน

6.2 คณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดระดับสถานศึกษา

6.2.1 คณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดระดับสถานศึกษา (ป.ป.ส. ระดับสถานศึกษา) แต่งตั้งโดยผู้อำนวยการ โรงเรียน ประกอบด้วย

1) หัวหน้าสถานศึกษา	ประธานกรรมการ
2) รองหัวหน้าสถานศึกษา	รองประธานกรรมการ
3) ครู	กรรมการ
4) ผู้แทนหน่วยงาน	กรรมการ
5) ผู้แทนชุมชน	กรรมการ
6) ครูฝ่ายปกครองหรือแนะแนวหรืออนามัย	กรรมการและเลขานุการ

6.2.2 หน้าที่และความรับผิดชอบของ ป.ป.ส. ระดับสถานศึกษา ได้แก่

- 1) กำหนดแผนการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาตามกรอบทิศทาง และนโยบายของกระทรวง และแผนป้องกันสารเสพติดของกระทรวงศึกษาธิการ
- 2) ดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดภายในสถานศึกษา
- 3) ประสานการดำเนินงานกับหน่วยงาน ชุมชน และคณะกรรมการ ป.ป.ส.

ระดับจังหวัด

7. แผนงานรณรงค์ป้องกันสารเสพติด

แผนงานรณรงค์ป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษา มีดังนี้ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2548 : 17-18)

7.1 สารสำคัญ

การดำเนินงานภายใต้แผนนี้ มุ่งเผยแพร่ความรู้และสร้างความตระหนักโดยอาศัยกลไกและสื่อชนิดอื่น ๆ นอกจากการสอบและการอบรม

7.2 วัตถุประสงค์

7.2.1 เพื่อให้เยาวชนทั้งในและนอกสถานศึกษามีโอกาส รับข่าวสาร ข้อมูล ความรู้และการกระตุ้นเตือนบ่อย ๆ หรือเป็นประจำเกี่ยวกับปัญหาและพิษภัยที่เกิดจากการใช้และติดสารเสพติดตลอดจนมีความรู้ในการป้องกันตนเองและสังคมจากปัญหาสารเสพติด

7.2.2 เพื่อเปิดโอกาสให้เยาวชน ทั้งในและนอกสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติดในชุมชน โดยอาศัยกลไกและสื่อชนิดอื่น

7.3 มาตรการ

7.3.1 สนับสนุนให้สถานศึกษา ร่วมกับองค์กรในท้องถิ่น จัดกิจกรรมรณรงค์ตามโอกาส โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงออก

7.3.2 ส่งเสริมให้การจัดกิจกรรมการกุศล เพื่อป้องกันสารเสพติด การประกวดความสามารถต่าง ๆ และนิทรรศการ

7.3.3 ผลิตและพัฒนาสื่อเพื่อการรณรงค์ที่ได้มาตรฐาน มีคุณภาพ และเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษาและองค์กรต่าง ๆ

8. แนวปฏิบัติในการป้องกันและแก้ไขสารเสพติด

8.1 แนวปฏิบัติในการป้องกันและแก้ไขสารเสพติดของกระทรวงศึกษาธิการ มีดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 ข : 34)

8.1.1 กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่ง เปิดสอนเรื่องความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด โดยอาจบรรจุเป็นวิชาบังคับในหลักสูตร ซึ่งทำการสอนโดยครูหรือวิทยากรที่ผ่านการอบรมแล้ว เพื่อให้นักเรียน และครู มีความรู้เรื่องสารเสพติด จะได้ไม่กระทำความผิดเกี่ยวกับเรื่องนี้ และทำหน้าที่เผยแพร่ความรู้ เรื่องสารเสพติดแก่บุคคลอื่น ๆ ต่อไป

8.1.2 เปิดอบรมความรู้เรื่องสารเสพติดแก่ข้าราชการทั่วไป และพนักงานรัฐวิสาหกิจ ตลอดจนลูกจ้างของบริษัท ห้างร้านเอกชน โดยขอความร่วมมือจากผู้บังคับบัญชา หรือนายจ้างเพื่อให้บุคคลที่ได้รับการอบรม มีความรู้เกี่ยวกับสารเสพติดและนำความรู้ ไปเผยแพร่แก่สมาชิกในครอบครัวและบุคคลอื่น ๆ ต่อไป

8.1.3 จัดนิทรรศการเกี่ยวกับสารเสพติด ตามสถานที่ต่าง ๆ ที่มีประชาชน ผ่านไปมาเป็นจำนวนมาก ทิวราชอาณาจักรอยู่เป็นประจำ

8.1.4 ให้สื่อสารมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ทำการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสารเสพติดเป็นประจำ

8.2 การป้องกันการติดสิ่งเสพติด เป็นวิธีการหนึ่งซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่า มีความสำคัญเท่า ๆ กับวิธีการด้านอื่น เช่น ปรามปราม บำบัดรักษาเพราะเป็นการกันไว้ดีกว่าแก้ และสามารถลดความต้องการด้านสิ่งเสพติดลงได้ เพราะประชาชนสามารถทราบข้อมูล ข่าวสาร ผลร้ายหรือเกิดความกลัว ทำให้มีแนวโน้มไม่สัมผัสกับสิ่งเสพติด การป้องกันสิ่งเสพติดจำเป็นจะต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายจะกระทำโดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งไม่ได้ ซึ่งสามารถปฏิบัติได้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. 2547 : 151-152)

8.2.1 การป้องกันตนเอง เพื่อนและญาติพี่น้อง กล่าวคือ นักเรียนควรจะบำรุงรักษาให้ร่างกายแข็งแรงอยู่เสมอกินอาหารที่เป็นประโยชน์ ออกกำลังกายและพักผ่อนนอนหลับให้เพียงพอ เลือกรับเพื่อนที่มีนิสัยดี ไม่ไปมั่วสุมตามแหล่งสถานเริงรมย์ต่าง ๆ เช่น โรงภาพยนตร์ ดิสโก้เทคหรือตามบ้านเพื่อนที่ไม่มีผู้ปกครองควบคุมดูแล ไม่หลงเชื่อคำชักชวนจากเพื่อนและผู้อื่น ควรเชื่อฟังพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู เพื่อนที่ดี และญาติพี่น้อง เป็นสำคัญ เมื่อมีปัญหาซับซ้อนใจยากเกินไปในใจคนเดียว จงปรึกษาพ่อแม่ เพื่อน หรือครู เพื่อจะได้ช่วยให้คำปรึกษาแนะนำปัญหานั้น ๆ อย่าลืมทุกชีวิตมีปัญหาอุปสรรค อย่าท้อแท้และหมดหวังทุกปัญหาทุกปัญหาสามารถแก้ไขได้เสมอ

8.2.2 การป้องกันในครอบครัว กล่าวคือ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู ควรให้ความสนใจดูแลเด็กในความคุ้มครอง ต้องคอยอบรมสั่งสอนให้รู้ถึงโทษและภัยของสิ่งเสพติด และถ้าพบว่ามึนติดสารเสพติด อยู่ในครอบครัวควรรีบให้เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลทันที

8.2.3 การป้องกันในโรงเรียนและสถาบันการศึกษา ควรให้การศึกษอบรมเกี่ยวกับสิ่งเสพติดแก่นักเรียนและควรให้ความร่วมมือกับหน่วยงาน เพื่อดำเนินการป้องกันและแก้ไข ปรามปรามสิ่งเสพติด นอกจากนั้นควรส่งเสริมให้นักเรียนช่วยกันรณรงค์ต่อต้านสิ่งเสพติด

8.2.4 การป้องกันชุมชน ชุมชนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจและเจตคติที่ถูกต้องต่อปัญหาสิ่งเสพติด โดยการปรามปรามและควบคุมสิ่งเสพติดให้หมดไป ด้วยการสร้างกฎหมายที่เหมาะสมและรักษากฎหมายให้มีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นแล้วควรแก้ไขปัญหามึนติดในชุมชนให้หมด เช่น ความยากจน ปัญหาแหล่งเสื่อมโทรม แหล่งมั่วสุม แหล่งอบายมุข และการว่างงานอื่น ๆ ซึ่งจะช่วยลดปัญหาการติดสิ่งเสพติดโดยทางอ้อมได้

8.3 แนวทางในการป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษาโดยยึดหลักของการสร้างภูมิคุ้มกันและการให้เด็กเห็นคุณค่าของตนเอง ว่าเป็นบุคคลสำคัญของครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ นอกจากนี้ปัจจัยที่จะมีส่วนช่วยในการป้องกันปัญหาสารเสพติด ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปรามปรามยาเสพติด. 2546 : 17-18)

8.3.1 ผู้ปกครอง ควรสนับสนุนให้เด็กเข้าเรียนในโรงเรียนใกล้บ้าน เพื่อจะได้ดูแลเด็กได้ใกล้ชิดมากขึ้น

8.3.2 ครู เป็นบุคคลสำคัญ เพราะเปรียบเสมือนพ่อแม่คนที่สองของเด็กที่จะให้ความรักความอบอุ่นใจแก่เด็ก ครูจึงควรรู้จักเด็กนักเรียนของตนตลอดจนคอยสังเกตพฤติกรรมด้วย

8.2.4 สถานศึกษา จะต้องจัดให้ครูสามารถดูแลรับผิดชอบนักเรียนได้อย่างทั่วถึง มีความสะอาด ร่มรื่น และสภาพแวดล้อมดี

8.2.4 ชุมชน โดยเฉพาะวัดจะต้องมีความสะอาด และร่มรื่น

8.2.5 กลุ่มเพื่อน ควรส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อน เพื่อป้องกัน

สารเสพติดในโรงเรียน

8.3 การใช้กระบวนการแนะแนวเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เพื่อแก้ไขปัญหาด้านจิตใจที่เป็นสาเหตุสำคัญทำให้นักเรียนใช้สารเสพติดและนำไปสู่การแสดงออกทางพฤติกรรมในลักษณะต่าง ๆ เพื่อชดเชยหรือเรียกร้องความสนใจหรือหลบหนีปัญหา การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจะได้ผลต้องแก้ที่สาเหตุ คือ จิตใจซึ่งตรงกับหลักการของการแนะแนวที่เชื่อว่าพฤติกรรมทั้งหลายย่อมมีสาเหตุ ดังนั้นการแนะแนวสามารถนำมาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้ เพราะการแนะแนวเป็นกระบวนการช่วยเหลือบุคคล ที่มุ่งพิจารณาจากสาเหตุเป็นสำคัญ จากนั้นจึงดำเนินการให้ความช่วยเหลือตามสภาพปัญหานั้น ๆ โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ ช่วยบุคคลให้ช่วยตนเองได้ เพื่อให้บุคคลได้ค้นพบสิ่งเหล่านี้ คือ

8.4.1 รู้จักและเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง

8.4.2 รู้จักและเข้าใจสภาพแวดล้อมรอบตน

8.4.3 สามารถคิดและตัดสินใจเลือกได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

8.4.4 สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

อย่างมีประสิทธิภาพ

8.5 ขอบข่ายของการแนะแนวที่นำมากำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้ดังนี้ (กรมวิชาการ. 2545 : 24-26)

8.5.1 บริการศึกษาและสำรวจข้อมูลรายบุคคล (Individual inventory service) เป็นการศึกษาและสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนทั้งในด้านส่วนตัว ลักษณะนิสัย สภาพชีวิตความเป็นอยู่ และเจตคติ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการรู้จักและให้การช่วยเหลือนักเรียนให้สามารถสำรวจตนเอง รู้จักตนเอง ยอมรับและเห็นคุณค่าในตนเอง

8.5.2 บริการสนเทศ (Information service) เป็นการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะและโทษภัยของสารเสพติดชนิดต่าง ๆ อย่างหลากหลายวิธี เพื่อป้องกันการถูกหลอกลวง ชักจูง หรือการใช้สารเสพติดโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และเป็นการสร้างแรงจูงใจในทางสร้างสรรค์

8.5.3 บริการให้คำปรึกษา (Counseling service) เป็นการคลี่คลายปัญหาความคับข้องใจ ความวิตกกังวล ทำให้นักเรียนได้เข้าใจชีวิต เข้าใจปัญหา รู้จักแก้ปัญหาอย่างฉลาด และรู้จักตัดสินใจด้วยตนเอง

8.5.4 บริการจัดวางตัวบุคคล (Placement service) เป็นการจัดกิจกรรมและอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้รับการฝึกฝนประสบการณ์ในการปรับปรุงและพัฒนาตนเอง

8.5.5 บริการติดตามและประเมินผล (Evaluation service) เป็นการติดตามและประเมินผลตามการดำเนินงานที่ผ่านมาว่าได้ผลอย่างไร เป็นที่น่าพอใจหรือควรปรับปรุงสิ่งใด

8.6 หลักการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด มีดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 ข : 31)

8.6.1 มีการระดมพลังงานทุกฝ่ายทั้งในและนอกโรงเรียน เพราะปัญหาการใช้สารเสพติดเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับบุคคลทุกฝ่าย ฉะนั้นการที่ต่างคนต่างทำย่อมจะไม่ได้ผล จึงต้องมีการผนึกกำลังจากทุกฝ่ายร่วมมือกันตามบทบาทหน้าที่

8.6.2 มีแผนงานและยุทธศาสตร์ที่ดีและครอบคลุมองค์ประกอบทุกด้าน เพราะปัญหาสารเสพติด เป็นปัญหาที่มีความละเอียดอ่อน สลับซับซ้อน มีสาเหตุมากมาย ตามความแตกต่างของบุคคลและสภาพแวดล้อม ฉะนั้นจึงมียุทธศาสตร์หรือรูปแบบที่ครอบคลุมกิจกรรมทั้งในการป้องกันและแก้ไขได้ทุกสาเหตุ มีการวางแผนและกำหนดแนวทางทั้งในการดำเนินงานอย่างเป็นระบบชัดเจน สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้

8.6.3 มีบุคลากรที่มีคุณภาพ เพราะการดำเนินงานเพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหาสารเสพติดจะบรรลุผลได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความรู้และเทคนิคระดับที่ลึกซึ้ง ฉะนั้นจึงมีคู่มือการปฏิบัติงานและมีการฝึกเทคนิคที่จำเป็น ต้องอาศัยหลักวิชา เช่น การให้คำปรึกษา ทักษะการแก้ปัญหา การสร้างค่านิยม การสร้างพลังจิต การจัดการกับความเครียด การสื่อสาร และการสร้างสัมพันธภาพ

8.7 แนวปฏิบัติในการดำเนินงานป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษา มีดังนี้ (สำนักนายกรัฐมนตรี. 2546 : 123-134)

8.7.1 การให้การศึกษา โดยการสอดแทรกความรู้เรื่องสารเสพติดไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียน

8.7.2 การเผยแพร่ข่าวสาร โดยอาศัยเทคนิควิธีการและสื่อชนิดต่าง ๆ ถ่ายทอดความรู้สู่กลุ่มเป้าหมาย เช่น การจัดวิทยากรบรรยายทางสื่อมวลชนต่าง ๆ

8.7.3 การพัฒนาบุคลากร ซึ่งถือเป็นสื่อบุคคลในการให้ข่าวสาร และการศึกษา สามารถถ่ายทอดความรู้ ตลอดจนมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรมเกี่ยวกับสารเสพติดของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8.7.4 การผลิตสื่อ ซึ่งนับว่าเป็นเครื่องมือทางเทคโนโลยีอย่างหนึ่ง ที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานสำเร็จลุล่วงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ช่วยสร้างความสนใจ จดจำง่าย และประหยัดเวลา

8.7.5 การจัดกิจกรรมทางเลือก เพื่อให้ประชาชนมองเห็นทางเลือกอื่น ในการแก้ปัญหาที่มีทั้งทางเลือกด้านสุขอนามัย เช่น กีฬา นันทนาการ คนตรี ทางเลือกด้านจริยธรรม เช่น อบรมศีลธรรม กิจกรรมทางศาสนา ทางเลือกด้านสังคม เช่น จัดตั้งชมรมหรือสมาคม และทางเลือกด้านอาชีพ เช่น การฝึกอาชีพและการส่งเสริมรายได้

8.7.6 สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานป้องกันสารเสพติดให้เพียงพอ ซึ่งนอกจากงบประมาณของรัฐแล้วหากไม่เพียงพอ ก็ขอความร่วมมือกับหน่วยงานเอกชน มาสนับสนุน

8.7.7 การวิจัยและประเมินผล ศึกษาแนวทาง และตรวจสอบประสิทธิภาพ ของการดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อแก้ไขวิธีการป้องกันสารเสพติดให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

8.8 ความมุ่งหวังในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดใน สถานศึกษา คือ (กรมวิชาการ. 2545 : 27)

8.8.1 นักเรียนที่ไม่เคยมีประสบการณ์ ในการใช้สารเสพติดจะต้องมีความรู้ เกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดเป็นอย่างดี และมีเจตคติที่ดีต่อต้านสารเสพติด

8.8.2 นักเรียนที่มีประสบการณ์ใช้สารเสพติดมาแล้ว จะหยุดพฤติกรรม การใช้สารเสพติดจะได้รับการแนะนำและช่วยเหลือในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ให้อยู่ใน บรรทัดฐานที่เหมาะสม

8.8.3 นักเรียนที่ติดสารเสพติดจะได้รับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ร่างกายและจิตใจให้สมบูรณ์เข้มแข็ง และกลับมาเล่าเรียนศึกษาดังเดิม

8.8.4 นักเรียนที่มีส่วนในขบวนการค้าสารเสพติดใน โรงเรียนจะได้รับ การลงโทษตามกฎหมายหากไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

8.9 กลยุทธ์ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษา มีดังนี้ (กรมวิชาการ. 2545 : 28-31)

8.9.1 ให้มีการจำแนกกลุ่มเป้าหมายที่จะดำเนินการตามลักษณะของพฤติกรรม ที่แสดงออกโดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มหลัก ดังนี้

- 1) กลุ่มนักเรียนที่ไม่เคยใช้สารเสพติด
- 2) กลุ่มนักเรียนที่มีประสบการณ์ในการใช้เหล้า บุหรี่ หรือเริ่มทดลองใช้ สารเสพติดบางชนิด และมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนอื่น ๆ แต่ยังไม่ติดสารเสพติด

- 3) กลุ่มนักเรียนที่ติดสารเสพติด
- 4) กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมค้าสารเสพติด

8.9.2 ผสมผสานมาตรการที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด โดยใช้ทั้ง 3 มาตรการ คือ

- 1) การป้องกันสารเสพติด
- 2) การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ
- 3) การปราบปรามสารเสพติด

8.9.3 ระดมทรัพยากรของโรงเรียนและชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด ทั้งนี้การดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาจำเป็นต้องให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม โดยการระดมทรัพยากรบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาทุกคน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน นายกสมาคมผู้ปกครองหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ สารวัตรนักเรียน แพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และหน่วยงานภาคเอกชนในแต่ละท้องถิ่น

8.9.4 การให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานป้องกันสารเสพติดในโรงเรียน

8.10 การดำเนินการกับกลุ่มนักเรียนที่ไม่เคยใช้สารเสพติด ได้แก่

8.10.1 มาตรการทางการศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้ปรับเปลี่ยนเจตคติและการปฏิบัติตนของนักเรียนเกี่ยวกับสารเสพติด มีลักษณะการดำเนินงาน 3 ลักษณะ คือ

- 1) การกำหนดเนื้อหาความรู้ เรื่องการป้องกันปัญหาสารเสพติดในหลักสูตรเพื่อให้มีการเรียนการสอนทุกระดับชั้น
- 2) การผนวกเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับสารเสพติดเข้าไปในวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยไม่มีหลักสูตรกำหนดไว้
- 3) การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

8.10.2 มาตรการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ มุ่งรณรงค์ให้ข้อมูล ข่าวสาร เพื่อการป้องกันสารเสพติดแก่นักเรียน เพื่อสร้างความตระหนักต่อปัญหาสารเสพติด และรู้จักการปฏิบัติตนในการป้องกันปัญหาสารเสพติด กิจกรรมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ที่โรงเรียนสามารถดำเนินการได้มีดังนี้

- 1) การจัดป้ายนิเทศในชั้นเรียนหรือบอร์ดต่าง ๆ ในโรงเรียน
- 2) การจัดนิทรรศการในโอกาสที่สำคัญ เช่น วันต่อต้านสารเสพติดโลก

- 3) การจัดเสียงตามสายในโรงเรียน
- 4) กิจกรรมหน้าเสาธง
- 5) การจัดทำโปสเตอร์ และแผ่นพับเพื่อเผยแพร่ในสถานศึกษา
- 6) การจัดบรรยายและการจัดอภิปราย โดยวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ
- 7) การจัดการรณรงค์ต่อต้านสารเสพติดในโรงเรียน

8.10.3 มาตรการทางเลือก มุ่งเสริมสร้างพัฒนาการด้านต่าง ๆ ทั้งทางร่างกาย อารมณ์และสังคม มีลักษณะการดำเนินการดังนี้

- 1) ด้านสุขภาพอนามัย ได้แก่ การส่งเสริมการออกกำลังกาย และการเล่นกีฬา เช่น การแข่งขันกีฬาภายในโรงเรียน การจัดการแข่งขันระหว่างโรงเรียน
- 2) ด้านจริยธรรม เช่น การมีส่วนร่วมกิจกรรมทางศาสนา
- 3) ด้านสังคม เช่น การรวมตัวกันจัดตั้งชมรมต่าง ๆ ในโรงเรียน
- 4) ด้านการฝึกอาชีพ เช่น กิจกรรมสหกรณ์ กิจกรรมการส่งเสริมการเกษตรในโรงเรียน

8.10.4 การฝึกทักษะชีวิต เพื่อสร้างคุณลักษณะหรือความสามารถในเชิงสังคม และจิตวิทยาแก่นักเรียนให้สามารถเผชิญสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยทักษะชีวิตจะเป็นความสามารถขั้นพื้นฐาน ที่ทุกคนจำเป็นต้องใช้ในสังคมที่ได้มาจากการฝึกฝนจนชำนาญนั่นเอง โดยทักษะชีวิตที่สำคัญในการดำรงชีวิตให้ปลอดภัยจากสารเสพติด ได้แก่ ทักษะในการคิดวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ ทักษะในการประเมินสถานภาพของตนเอง ทักษะในการคิดหาทางเลือกและตัดสินใจ ทักษะในการปฏิเสธ ทักษะต่อorongรักษาประโยชน์ของตน ทักษะในการสื่อสาร ทักษะในการควบคุมอารมณ์และความเครียด เป็นต้น

การฝึกทักษะชีวิตต้องใช้การสอนแบบมีส่วนร่วม โดยเน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียน การฝึกจะต้องเน้นการแสดงแบบอย่าง การระดมสมองและการฝึกปฏิบัติด้วยบทบาทสมมติ เพื่อให้ นักเรียนมีประสบการณ์ ที่สอดคล้องการฝึกทักษะชีวิต เข้าไปในกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ โดยครูผู้สอนวิชานั้น ๆ หรืออาจเป็นกิจกรรมแยกต่างหากจากการเรียนการสอน เช่น การจัดค่ายพัฒนาหรือการจัดกิจกรรมฝึกทักษะชีวิต โดยเฉพาะ ดังนั้นจึงต้องพัฒนาชุดการฝึกทักษะชีวิตให้หลากหลายรูปแบบ และหลากหลายทักษะ เพื่อให้ครูนำไปใช้ได้เป็นอย่างดี

8.10.5 การใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อน ในช่วงวัยรุ่นเพื่อนนับเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความคิด เจตคติ และพฤติกรรมของวัยรุ่นด้วยกัน การดำเนินงานป้องกันสารเสพติดได้ ตระหนักถึงความสำคัญและเห็นคุณภาพของกลุ่มเพื่อน จึงได้มีการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อน เพื่อประโยชน์ในการป้องกันสารเสพติด โดยมีรากฐานและความเชื่อมั่นในความสำคัญของกลุ่มเพื่อนว่ามีอิทธิพลสามารถที่จะโน้มน้าวชักจูงเพื่อนในกลุ่ม ด้วยการแนะนำ ให้ความช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่มที่มีปัญหา ให้ได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมก็สามารถที่จะป้องกันนักเรียนที่มีปัญหา มิให้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปในทางที่ไม่ถูกต้อง นอกจากนั้นกลุ่มเพื่อนยังสามารถให้ความช่วยเหลือกันในเรื่องการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้การจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อนดำเนินการ โดยการฝึกอบรมนักเรียนที่มีบุคลิกภาพเป็นผู้นำให้เป็นแกนนำของกลุ่มเพื่อน และมอบหมายบทบาทให้ปฏิบัติ เช่น บทบาทในการเป็นเพื่อนเรียน เพื่อนสนิท ซึ่งสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่ม โดยมีครูที่ปรึกษาในการดำเนินงานของกลุ่มเพื่อนอย่างใกล้ชิด

ผู้นำของกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมอย่างดี สามารถที่จะเป็นผู้นำในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มเพื่อน เพื่อแก้ปัญหาของสมาชิกกลุ่มในด้านการเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหาวิตชีวิตในด้านต่าง ๆ รวมถึงปัญหาการใช้สารเสพติดด้วย กิจกรรมกลุ่มเพื่อนที่มีชื่อหลากหลาย เช่น เพื่อนเพื่อเพื่อน เพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อนเตือนเพื่อน (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามสารเสพติด. 2547 : 9-14)

สรุปได้ว่า การป้องกันและแก้ไขสารเสพติด โดยสารเสพติดเป็นมหันตภัยร้ายที่ทำลายทรัพยากรบุคคลซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศชาติ ดังนั้นรัฐบาลได้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องเร่งรีบแก้ปัญหาโดยเร่งด่วนและจริงจังต่อเนื่อง จึงกำหนดนโยบายในการป้องกันแก้ไขปัญหายาและปราบปรามสารเสพติดให้หมดสิ้นไปจากประเทศไทย สำหรับกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งรับผิดชอบในการจัดการศึกษาและพัฒนาเยาวชนก็ตระหนักในปัญหาสารเสพติด และมีนโยบาย มาตรการ แนวปฏิบัติเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดสำหรับให้สถานศึกษาต่าง ๆ นำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม สำหรับการดำเนินงานตามแผนงานรณรงค์ป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษา ได้แก่ การประสานงาน การให้การศึกษากับสารเสพติด การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสารเสพติด การรณรงค์ต่อต้านสารเสพติด การฝึกทักษะชีวิตเพื่อต่อต้านสารเสพติด และการจัดกิจกรรมทางเลือกเพื่อต่อต้านสารเสพติด เพื่อให้การดำเนินงานให้มีประสิทธิผลสูงสุด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยภายในประเทศ

ขจัต สุวรรณสังข์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาวในโรงเรียนสหวิทยาเขตสมเด็จพระสังฆราชสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ใน 7 ด้าน คือ การจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน การให้การศึกษาและเผยแพร่ความรู้ การส่งเสริมการเรียนการสอนและกิจกรรมอื่น การสร้างภูมิคุ้มกันให้นักเรียน การดำเนินการตามยุทธศาสตร์ การนิเทศติดตามและประเมินผล และการประเมินผลโครงการ ผลการศึกษาพบว่า

1. บุคลากรโดยรวม และจำแนกตามสถานภาพ เห็นว่า การดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาวในสหวิทยาเขตสมเด็จพระสังฆราชโดยภาพรวมและรายด้าน 7 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยมีด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการประเมินผลโครงการ รองลงมาเป็น ด้านการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ และด้านการนิเทศติดตามและประเมินผล ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันให้นักเรียน ยกเว้น ผู้แทนชุมชน เห็นว่า การดำเนินงานโดยภาพรวมและรายด้านทั้ง 7 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีรายชื่อที่มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในแต่ละด้านคือคณะกรรมการดำเนินงานได้กำหนดกรอบปฏิบัติงานในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาท โรงเรียนมีแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด สื่อถามกอนาจาร การพนัน และการทะเลาะวิวาทที่ชัดเจน ครูได้ร่วมมือกับผู้ปกครองนักเรียนในการดูแลพฤติกรรม โรงเรียนมีกิจกรรมทางเลือกในทางสร้างสรรค์ เช่น ดนตรี กีฬา และชุมนุมอื่น ๆ นักเรียนมีความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้อื่นอยู่เสมอ ใช้แหล่งเครือข่ายเพื่อ การเรียนรู้ อย่างกว้างขวาง เช่น ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดประชาชน โทรทัศน์ และวิทยุ นักเรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมณรงค์ต่อต้านยาเสพติด สื่อถามก การพนัน และการทะเลาะวิวาทประจำปี ครูและบุคลากรอื่นปลอดจากสารเสพติด การพนัน สื่อถามก และการทะเลาะวิวาท และผู้บริหาร ครูผู้สอน และบุคลากรในโรงเรียนปลอดหรือลดพฤติกรรมสิ่งอบายมุข

2. ปัญหาสำคัญ ได้แก่ ขาดความต่อเนื่องในการส่งเสริมให้นักเรียนสร้างภูมิคุ้มกัน สารเสพติด และอบายมุขอื่น ขาดการฝึกอบรมผู้ปกครองเพื่อให้ความรู้ในการแก้ไขปัญหา และคณะกรรมการดำเนินงานตัวแทนชุมชนบางคนยังไม่เข้าใจโครงการและปัญหาที่แท้จริง ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ โรงเรียนควรจัดกิจกรรมการป้องกันตนเองจากสารเสพติดและอบายมุข ฝึกอบรม และประชุมผู้ปกครองอย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง และคัดเลือกตัวแทนชุมชนที่มีความรู้และสมัครใจเข้าร่วมโครงการโรงเรียนสีขาว

คำชัย จำสูงเนิน (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานปกครองนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ใน 6 ด้าน คือ การวางแผนงาน ปกครอง การบริหารงานปกครอง การส่งเสริมพัฒนาวิสัย คุณธรรม และจริยธรรม การแก้ไข พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม การดำเนินการส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย และการประเมินผลงาน ปกครอง ตามความคิดเห็นฝ่ายบริหาร และอาจารย์ที่ปรึกษา ผลการศึกษา พบว่า

1. บุคลากรโดยส่วนรวม และจำแนกตามขนาดโรงเรียน เห็นว่า มีปัญหา การปฏิบัติงานปกครองนักเรียนโดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น บุคลากร ในโรงเรียนขนาดเล็ก เห็นว่า มีปัญหาการปฏิบัติงานปกครองนักเรียนโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก และบุคลากรในโรงเรียนขนาดใหญ่ เห็นว่า มีปัญหาการปฏิบัติงานปกครอง นักเรียนโดยรวมและรายด้าน 4 ด้าน คือ การวางแผนงานปกครอง การส่งเสริมพัฒนาวิสัย คุณธรรม และจริยธรรม การแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และการบริหารงานปกครอง อยู่ใน ระดับน้อย ส่วนด้านการวางแผนงานปกครอง และการดำเนินงานส่งเสริมความเป็น ประชาธิปไตย มีปัญหาการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

2. บุคลากรในโรงเรียนขนาดเล็ก เห็นว่า มีปัญหาการปฏิบัติงานปกครอง นักเรียน โดยภาพรวมและรายด้านมากกว่าบุคลากรในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ และ บุคลากรในโรงเรียนขนาดกลางมีปัญหาการปฏิบัติงานปกครองนักเรียน โดยภาพรวมและรายด้าน มากกว่าบุคลากรในโรงเรียนขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ทรงศักดิ์ หิรัญเกิด (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการเสพยาเสพติดของนักเรียน มัธยมศึกษา สหวิทยาเขตเมืองพล จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษา พบว่า

1. การวางแผนป้องกันพบว่า ทุกโรงเรียนมีแผนปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหา โดยให้ผู้เสพยาเสพติดพักรักษา ส่วนครอบครัว ผู้ปกครองขาดความเอาใจใส่ต่อนักเรียนแต่หาก ทราบจะนำไปบำบัดรักษาตามคำแนะนำของทางโรงเรียน บิดามารดามีความสำคัญยิ่งที่ช่วยให้นักเรียนเลิกยาเสพติด ด้านชุมชนพบว่า ไม่มีแนวทางป้องกันยาเสพติดที่ชัดเจน แต่ก็สนับสนุน ในการป้องกันแก้ไข องค์การบริหารส่วนตำบลมีการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนเพื่อกิจกรรม ป้องกันยาเสพติดทุกตำบล ทางด้านบุคคล โรงเรียนได้อบรมชี้แนะและผู้เสพส่วนมากมี ความต้องการเลิกยาบ้า ทางด้านบุคลิกภาพ โรงเรียนไม่ได้ส่งเสริมความพร้อมทั้งทางร่างกายและ สมองแก่นักเรียนกลุ่มนี้โดยเฉพาะ

2. การแก้ไขยาเสพติดค่อนข้างลำบาก เพราะผู้ที่เสพยาเสพติดจะปฏิเสธ การคิดหรือการเสพยาเสพติด จึงไม่ยอมรับการรักษาและไม่พยายามที่จะเลิกเสพยาดังกล่าว

นอกจากนั้น โรงเรียนขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการป้องกัน และยังขาดการประสานงานที่ดีระหว่างโรงเรียน นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน จึงทำให้การป้องกันไม่บรรลุผลสำเร็จเท่าที่ควร

สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดพิษณุโลก (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการใช้กระบวนการลูกเสือเพื่อการลดพฤติกรรมการติดยาเสพติดของนักเรียน โรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนแกนนำมีประสบการณ์ด้านการใช้ยาเสพติด และได้เลิกใช้ยาเสพติดแต่บางคนยังใช้ยาเสพติดอยู่ ยาเสพติดที่ใช้เป็นบุหรี่และยาบ้า ระยะเวลาที่ติดยาเฉลี่ยคนละ 1 ปี และไม่เคยได้รับการบำบัด จำนวนเงินที่ใช้ซื้อยาเสพติดเฉลี่ยคนละ 100 บาทต่อวัน ส่วนสาเหตุจากการใช้ยามาจากอยากทดลองเป็นส่วนใหญ่ และจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านความคิดเห็นของนักเรียนในด้านความรู้เรื่องยาเสพติด และวิธีการแก้ไขปัญหา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเป็นส่วนใหญ่ ข้อที่มีความคิดเห็นสูงเป็นอันดับแรก คือ ยาเสพติดทำให้ร่างกายทรุดโทรม สุขภาพไม่ดี รองลงมา คือ การปฏิเสธไม่ลองหรือเกี่ยวข้องกับยาเสพติดอีก ทำให้เราหายขาด จากข้อมูลดังกล่าวทำให้ทราบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับความรู้จากการจัดอบรมได้รับความรู้ในทางที่ดีถูกต้องเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพราะกระบวนการกิจกรรมลูกเสือต่อต้านยาเสพติดที่ใช้ในการอบรมครั้งนี้มีความหลากหลายรูปแบบทำให้นักเรียนส่วนใหญ่เปิดใจยอมรับสภาพการติดยาเสพติดของตน ยอมรับความรู้ใหม่ ๆ และรู้วิธีแก้ปัญหา ที่รุนแรงรอบตัวและความคาดหวังของนักเรียนอยู่ในระดับมาก อันดับแรก คือ หลังจากการเข้าค่ายแล้ว นักเรียนสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สามารถกลับไปทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น ช่วยเหลือเพื่อน และสังคม ได้มีความประทับใจจากการอยู่ค่ายครั้งนี้ไปเผยแพร่ต่อเพื่อนและครอบครัว และที่สำคัญนักเรียนยินดีให้ความร่วมมือในการติดตามผลหลังสิ้นสุด การเข้าค่ายครั้งนี้ อันแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความตั้งใจ มั่นใจ มีความตระหนักมากขึ้น โดยพิจารณาจากการมีเหตุผลยอมรับในสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนแนวทางในการแก้ไขปัญหาจากการเข้าฝึกอบรมพร้อมที่จะปรับปรุงตน และเห็นความสำคัญของตนเองในการที่จะปฏิบัติตนให้เป็นคนดี เป็นคนที่สังคมต้องการเพื่อที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งโรงเรียนมีการป้องกันและแก้ไขสารเสพติดโดยภาพรวมเหมาะสม อยู่ในระดับมาก

แสงดาว คงนาวัง (2544 : บทคัดย่อ) ได้รายงานการพัฒนาการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ที่ส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน โรงเรียนบ้านเป่าวิทยา อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า

1. ก่อนการจัดกิจกรรม นักเรียนมีการปฏิบัติตนด้านคุณธรรม จริยธรรม เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนหลังการจัดกิจกรรม นักเรียนมีการปฏิบัติคุณธรรม จริยธรรม อยู่ในระดับมาก

2. หลังจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนมีการปฏิบัติตน โดยภาพรวมและรายด้าน 6 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความมีวินัยในตนเอง ด้านความขยันหมั่นเพียร ด้านความเสียสละ ด้านการพึ่งตนเอง และด้านความซื่อสัตย์ มากกว่าก่อนจัดกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.56 สูงกว่าเกณฑ์ของโรงเรียนที่กำหนดไว้ (2.50)

4. ปัญหาและแนวทางแก้ไข ได้แก่ ขาดบุคลากร งบประมาณ สถานที่ การแก้ไขโดยเชิญวิทยากรจากท้องถิ่น การใช้วัสดุ และสถานที่ฝึกนอกห้องเรียนและใช้ศาสนสถานหรือสถานที่อื่นในท้องถิ่นสำหรับจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน โสภณ คลโสภณ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาสภาพและสาเหตุการใช้สารระเหยของเยาวชนในเขตอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า

1. เยาวชนส่วนใหญ่ที่ใช้สารระเหยมีอายุระหว่าง 13-15 ปี รองลงมาอายุ 16-18 ปี โดยสารเสพติดที่ใช้ชนิดแรกคือบุหรี่ รองลงมา คือ สารระเหย ชนิดสารระเหยที่ใช้ส่วนใหญ่ คือ กาวยาง รองลงมาคือ ทินเนอร์ แลกเกอร์ มีระยะเวลาใช้มาแล้ว 1-10 เดือน และมีจำนวนการใช้ 1-3 ครั้งต่อวัน ค่าซื้อสารระเหย 11-20 บาท ส่วนสาเหตุที่กลับไปเสพใหม่เพราะปัญหาครอบครัว

2. สาเหตุที่ใช้สารระเหย เยาวชนที่ใช้สารระเหยครั้งแรกเพราะเพื่อนชวน รองลงมาคือ อยากทดลอง และสามารถซื้อสารระเหยได้ง่ายจากร้านจำหน่ายอุปกรณ์ก่อสร้าง ส่วนใหญ่คิดว่าบิดามารดาไม่เห็นความสำคัญของตนเอง ความสุขจากครอบครัวน้อย ถูกเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย เมื่อมีปัญหาส่วนใหญ่ปรึกษาเพื่อน รองลงมา คือ ญาติพี่น้อง

พูนสุข นิติวัดนะ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานป้องกันและแก้ไข ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า

1. บุคลากรของโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูฝ่ายปกครอง และครูแนะแนวในโรงเรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในสถานศึกษาทั้ง โดยภาพรวมและแต่ละด้าน คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนและการส่งต่อนักเรียน ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2. ผู้บริหารโรงเรียน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาทั้ง โดยภาพรวมและแต่ละด้านมากกว่าครูฝ่ายปกครองและครูแนะแนว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. โรงเรียนขนาดใหญ่ มีการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในสถานศึกษาทั้งโดยภาพรวมและแต่ละด้านมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 แต่โรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กมีการดำเนินงานไม่แตกต่างกัน

สุรพล เฟื่องแจ่ม (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตาม ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า

1. ผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน โดยภาพรวมและรายด้าน 5 ด้าน คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อนักเรียน อยู่ในระดับมาก

2. ผู้ปกครองนักเรียนที่อายุต่างกัน อาชีพต่างกัน และเป็นผู้ปกครองนักเรียน ในระดับชั้นเรียนต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดย ภาพรวมและรายด้าน 5 ด้าน คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อนักเรียน ไม่แตกต่างกัน

3. ผู้ปกครองนักเรียนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตาม ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยภาพรวมและรายด้าน 2 ด้าน คือ การรู้จักนักเรียน เป็นรายบุคคลการป้องกันและแก้ไขปัญหา แตกต่างกัน โดยผู้ปกครองที่มีวุฒิตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากกว่าผู้ปกครองที่มีวุฒิระดับมัธยมศึกษา และ ผู้ปกครองที่มีวุฒิระดับมัศึกษามีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากกว่าผู้ปกครองที่มีวุฒิระดับ ประถมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กรมสุขภาพจิต (2546 : 15) ได้ศึกษาปัญหาและความต้องการการป้องกันและแก้ไข ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ผลการศึกษาพบว่า

1. ด้านบุคลากร ครูผู้ปฏิบัติงานมีน้อยต้องรับผิดชอบงานหลายงาน จึง ไม่สามารถปฏิบัติงานได้เต็มที่ ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ความสามารถที่จะปฏิบัติงานยังไม่เหมาะสม เพราะยังไม่เข้าใจระบบการช่วยเหลือแก่นักเรียน ครูที่ปรึกษามีปัญหาการจัด กิจกรรมโฮมรูมที่จัดทุกเย็นวันศุกร์ ซึ่งเด็กและครูกังวลกับการกลับบ้าน และครูขาดความรู้ความ เข้าใจในการเก็บรวบรวมข้อมูลพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน

2. ด้านการบริหาร คือ งบประมาณในการบริหารจัดการมีจำนวนจำกัด มี กิจกรรมในพื้นที่ที่ซ้อนกันหลายกิจกรรม การประสานงานมีการปรับเปลี่ยนบ่อยครั้งและขาดสื่อ สนับสนุนที่เพียงพอในการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่นักเรียนเกี่ยวกับยาเสพติด

3. คำนักเรียน คือ ที่มีลักษณะสมาธิสั้น นักเรียนต้องการให้ครูไปเยี่ยมบ้าน

4. ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข ควรจัดกิจกรรมโฮมรูมตอนเช้าทุกวันวันละ 15-20 นาที ครูที่ได้รับการอบรมควรชี้แจงการใช้แบบฟอร์มให้ครูท่านอื่น ๆ เข้าใจ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัดให้ข้อมูลการดูแลเด็กสมาธิสั้นในโรงเรียน จัดให้มีคณะกรรมการครูประจำหมู่บ้านในการรับผิดชอบในการไปเยี่ยมบ้านนักเรียนทุก ๆ คนเป็นประจำทุกวันเสาร์และอาทิตย์

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ข : 57-62) ได้ดำเนินโครงการป้องกันการติดยาเสพติดในสถานศึกษา ปีการศึกษา 2543-2546 ผลการศึกษา พบว่า

1. ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัด ผู้อำนวยการสามัญศึกษากรุงเทพมหานคร/ประธานกลุ่มโรงเรียนในส่วนกลาง มีการปฏิบัติงานโครงการป้องกันการติดยาและสารเสพติด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแต่ละรายการพบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ได้ส่งเสริมให้โรงเรียน และสหวิทยาเขตหรือกลุ่มโรงเรียน จัดกิจกรรมรณรงค์เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาและสารเสพติดในโรงเรียนอย่างหลากหลาย รองลงมาอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ได้ดำเนินการให้สหวิทยาเขตหรือกลุ่มโรงเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานป้องกันการติดยาหรือสารเสพติด

2. ผลการประเมินความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงานป้องกันการติดยาและสารเสพติดระดับโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือการได้รับความสนับสนุนและร่วมมือในการดำเนินงานของครู รองลงมา คือ การประชาสัมพันธ์ให้ครูและนักเรียนได้เข้าใจ และร่วมดำเนินงานตามโครงการ

3. ผลการประเมินความคิดเห็นของครูผู้รับผิดชอบโครงการเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงานการป้องกันการติดยาและสารเสพติด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ นักเรียนที่ให้เข้าร่วมโครงการ ได้รับการสนับสนุนจากครูผู้รับผิดชอบโครงการในการดำเนินการจัดกิจกรรม รองลงมา คือ ครูผู้รับผิดชอบโครงการสนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนได้รวมกลุ่มทำกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจ เพื่อรณรงค์ป้องกันการใช้ยาและสารเสพติด

4. ผลการประเมินความคิดเห็นของครูทั่วไปที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติงานป้องกันและแก้ไขปัญหาและสารเสพติด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูชื่นชมนักเรียนเมื่อทำความดี รองลงมา คือ โรงเรียนจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้รับรู้มีความเข้าใจและตระหนักถึงปัญหาการแพร่ระบาดของสารเสพติด

5. ผลการประเมินความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการประเมินตนเอง ด้านทักษะทางสังคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ฉันสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของตนเอง รองลงมา คือ ฉันคาดหวังที่จะได้รับการยอมรับจากผู้อื่น

6. ผลการประเมินความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงด้านการติดยาและสารเสพติด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การเที่ยวกลางคืนนอกจากเป็นการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายทำลายสุขภาพแล้วยังอาจถูกชักจูงให้ไปติดยาเสพติดและการมั่วสุมทางเพศ ไม่ควรรับประทานอาหารหรือเครื่องดื่มที่คนแปลกหน้าหยิบยื่นให้

รังสฤษฎ์ พลอามาตย์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานป้องกันการใช้สารเสพติดในโรงเรียนกนกศิลป์พิทยาคม สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ใน 5 ด้าน คือ การรู้จักนักเรียน การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การแก้ไขและป้องกันปัญหา นักเรียน และการส่งต่อนักเรียน โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการกับครูที่ปรึกษา พบว่า

1. การดำเนินงานเริ่มตั้งแต่ขั้นสำรวจและการวางแผน เพื่อนำมาวางแผน เป็นโครงการพัฒนา ขึ้นร่วมกันปฏิบัติ ด้วยการตรวจสอบก่อนดำเนินงาน จัดอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการแก่ครูแล้วนำรูปแบบและวิธีการมาปฏิบัติที่สามารถแก้ไขนักเรียนกลุ่มเสี่ยง และขึ้นร่วมกันสังเกตและตรวจสอบ ด้วยการร่วมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกันของคณะกรรมการดำเนินงาน เดือนละครั้ง และขึ้นร่วมกันสะท้อนผล ที่นำข้อมูลไปปรับปรุงการดำเนินงาน การเก็บข้อมูลหลังดำเนินงาน สรุปและเขียนรายงานเพื่อใช้เป็นข้อเสนอเทศแก่โรงเรียน

2. ผลการดำเนินงาน ก่อนพัฒนาการดำเนินงาน ครูมีความคิดเห็นว่า โรงเรียนดำเนินงานป้องกันการใช้สารเสพติดโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการพัฒนาหลังการดำเนินงานโดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก

3. ครู มีความคิดเห็นว่า โรงเรียนดำเนินงานป้องกันการใช้สารเสพติด โดยภาพรวมและรายด้าน 5 ด้าน หลังการพัฒนามีการดำเนินงานสูงกว่าก่อนดำเนินงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เสมอ ฮาริวร (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนโรงเรียนบ้านกรวดวิทยาคาร อำเภอบ้านกรวด เขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษา พบว่า จากการที่ระบบการบริหารจัดการ และกระบวนการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ยังไม่สามารถดำเนินการได้เป็นรูปธรรม ส่งผลให้การป้องกัน

การส่งเสริมและการแก้ไขปัญหานักเรียนไม่ตรงตามสาเหตุที่แท้จริง ผู้ปกครองและชุมชนขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการดำเนินงานปกครองดูแลนักเรียนของโรงเรียน แต่หลังจากที่ได้ดำเนินการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือ วงจร PAOR ทำให้เกิดการพัฒนาคือ การพัฒนาความรู้ความเข้าใจ ความสามารถ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการพัฒนาอยู่ในเกณฑ์เฉลี่ยระดับดี ซึ่งมากขึ้นกว่าก่อนการพัฒนา การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าตามองค์ประกอบทั้ง 5 ประการ ปรากฏหลักฐานเอกสารร่องรอย การปฏิบัติงานที่ชัดเจน การประเมินเพื่อทบทวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีระดับการปฏิบัติเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ระดับดี ซึ่งได้พัฒนาเพิ่มขึ้นจากเดิมที่อยู่ในระดับปฏิบัติต้องปรับปรุง

สำนักนายกรัฐมนตรี (2546 : 116-117) ได้ศึกษาแนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ผลการศึกษา พบว่า

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กนักเรียนวัยรุ่นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 1,050 คน เป็นเพศชาย 601 คน (ร้อยละ 57) และเป็นเพศหญิง 449 คน (ร้อยละ 43) ส่วนใหญ่อายุระหว่าง 14-17 ปี มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับต่ำ พักอาศัยอยู่กับบิดามารดา ซึ่งอยู่ด้วยกันอย่างราบรื่น สมาชิกภายในครอบครัวมีความรักใคร่กันดี ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ในระดับปานกลางและต่ำ (ร้อยละ 45 และ 40) เวลาว่างจะอยู่กับบ้านของตนเองเป็นส่วนใหญ่ โดยบ้านที่พักอาศัยมีลักษณะของชุมชนเป็นบ้านจัดสรร
2. พฤติกรรมของการใช้สารเสพติดของนักเรียนบุคคลในครอบครัวและเพื่อน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6 ใช้สารเสพติดประเภทสุรามากที่สุด รองลงมาคือ บุหรี่ ส่วนกัญชา สารระเหย และยาบ้า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ใช้มากกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 นอกจากนี้ยังเป็นที่น่าสนใจว่ามีนักเรียนบางคนที่ใช้ยาไอแต่เล็กแล้ว (ร้อยละ 0.20) และยังมีบางคนที่ยังใช้อยู่เป็นครั้งคราว (ร้อยละ 0.30) เมื่อทำการตรวจปัสสาวะของนักเรียนพบว่า มีสารแอมเฟตามีนในปัสสาวะจำนวน 87 ราย รวมกับนักเรียนที่ใช้สารเสพติดประเภทบุหรี่ยา และสุรา จำนวน 326 ราย และจากการสำรวจความคิดเห็นของครูในโรงเรียนนั้น พบว่า มีนักเรียนที่ใช้สารเสพติด จำนวน 175 ราย คิดเป็นร้อยละ 16.7 โดยแบ่งเป็นสารเสพติดประเภทบุหรี่ยา 153 ราย ยาบ้า 58 ราย สารระเหย 19 ราย และกัญชา 5 ราย ทางด้านพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของคนในครอบครัว และเพื่อนนั้น พบว่า นักเรียนที่มีบุคคลภายในครอบครัวใช้สารเสพติด มีจำนวน 601 ราย โดยสารเสพติดที่ใช้ได้แก่ บุหรี่ สุรา และยานอนหลับ (ร้อยละ 43.4 , 38.5 และร้อยละ 8.1) นอกนั้นเป็นการใช้สารเสพติดประเภทยาบ้า กัญชา สารระเหย

เฮโรอีนและอื่น ๆ ส่วนพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของเพื่อนนั้น พบว่า นักเรียนที่มีเพื่อนใช้สารเสพติด มีจำนวน 261 ราย โดยสารเสพติดที่ใช้ ได้แก่ บุหรี่ สุรา กัญชา ยาบ้า สารระเหย และยานอนหลับ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการใช้สารเสพติดของนักเรียน พบว่า เพศ อายุ การพักอาศัย และสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัว มีความสำคัญกับการใช้สารเสพติด กล่าวคือ นักเรียนที่ใช้สารเสพติดส่วนใหญ่เป็นเพศชายอายุระหว่าง 18-19 ปี พักอาศัยอยู่กับมารดา สัมพันธภาพภายในครอบครัวเป็นแบบต่างคนต่างอยู่และมีการทะเลาะวิวาทกันอยู่บ่อย ๆ ส่วนสถานภาพสมรสของบิดามารดา และความสัมพันธ์ภาพของบิดามารดา ไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้สารเสพติดของนักเรียน

4. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้สารเสพติดของนักเรียน ประกอบด้วย ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความเชื่อเรื่องการใช้สารเสพติด ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว การใช้สารเสพติดของบุคคลในครอบครัว ภาวะวิกฤติที่นักเรียนประสบ การใช้เวลาว่างที่ไม่มีประโยชน์ ผลสำเร็จทางการเรียนและการใช้สารเสพติดของเพื่อน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวและสภาพแวดล้อมบริเวณบ้านพักอาศัย ไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้สารเสพติดของนักเรียน

5. ข้อเสนอแนะ คือ

5.1 จากที่กลุ่มเพื่อนที่ใช้สารเสพติดเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลมากที่สุด ที่ทำให้เด็กนักเรียนใช้สารเสพติด ดังนั้นในการจัดโครงการเพื่อรณรงค์ในเรื่องสารเสพติดนั้นจะต้องคำนึงถึงปัจจัยนี้ด้วยและควรส่งเสริมเรื่องทักษะชีวิตเพื่อให้นักเรียนสามารถเผชิญปัญหาและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง รวมถึงทักษะการปฏิเสธเพื่อไม่ให้ตนเองกระทำในสิ่งที่ไม่อยากทำ

5.2 ในโรงเรียนควรจะต้องมีนโยบายด้านสารเสพติด เพื่อเป็นการป้องกันและแก้ปัญหาสารเสพติดในโรงเรียนให้ชัดเจน ตั้งแต่การค้นหาผู้ใช้สารเสพติด การเฝ้าระวัง โดยใช้ปัจจัยเสี่ยงที่ได้จากการศึกษา ในครั้งนี้ ได้แก่ การมีเพื่อนใช้สารเสพติด เด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ความรู้สึกมีคุณค่าในตัวเองต่ำจนกระทั่งถึงบtlองโทษเมื่อมีนักเรียนใช้สารเสพติดในโรงเรียน เพื่อให้เกิดความถูกต้อง และยึดเป็นหลักปฏิบัติสืบไป และควรเป็นการประสานงานระหว่างอาจารย์ทุกฝ่ายของโรงเรียน โดยเฉพาะอาจารย์ปกครอง อาจารย์พยาบาล อาจารย์แนะแนว อาจารย์ที่ปรึกษา เพราะจะทำให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนมากที่สุด ปัจจุบันปัญหาสารเสพติด มีความสำคัญและสลับซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อตัวผู้ใช้สารเสพติด ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ และพบปัญหาสารเสพติดในโรงเรียน จะเป็นปัญหาใหญ่อีกปัญหาหนึ่งในอนาคต

อันใกล้ ถ้าโรงเรียนไม่ได้เตรียมการที่จะเผชิญกับปัญหานี้ และปัญหาในเรื่องของสารเสพติดนั้น จะเชื่อมโยงไปถึงปัญหาครอบครัว ปัญหาการเรียน ปัญหาการทะเลาะวิวาท การลักขโมย ดังนั้นผู้บริหารควรเห็นความสำคัญและตระหนักในสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น และเปิดโอกาสให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาของตนและสนับสนุนในการจัดโครงการต่าง ๆ เพื่อการป้องกันการใช้สารเสพติดในโรงเรียน ตลอดจนจัดเตรียมบุคลากรในโรงเรียน เพื่อการปฏิบัติที่ถูกต้องและเหมาะสมปัญหาสารเสพติดในโรงเรียนเป็นปัญหาที่ละเอียดอ่อนและซับซ้อน โรงเรียนควรมีอาจารย์สำหรับแนะแนว ในเรื่องปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นของนักเรียน เพราะปัญหาจากครอบครัว ปัญหาการเรียน ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการคบเพื่อน ก็ส่งผลไปถึงปัญหาการใช้สารเสพติดได้ เพราะฉะนั้นบุคคลที่เป็นอาจารย์แนะแนวจะต้องเป็นบุคคลที่มีความจริงใจ เอื้ออาทร รับฟังปัญหา และที่สำคัญที่สุดจะต้องเป็นบุคคลที่รักษาความลับของนักเรียนได้

5.3 จากการศึกษาที่พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานอนามัยโรงเรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจถึงธรรมชาติและพัฒนาการของนักเรียนวัยรุ่น ตลอดจนต้องมีการศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้นักเรียนใช้สารเสพติดในด้านนักเรียนนั้น ควรมีการให้ความรู้ถึงอันตรายของสารเสพติด และเพิ่มทักษะในการดำรงชีวิตโดยเฉพาะทักษะการปฏิเสธ

เทอดเกียรติยศ คำโสภา (2547 : บทคัดย่อ) ได้รายงานการพัฒนาการดำเนินงานป้องกันการใช้สารเสพติดในโรงเรียนหนองกุงศรีวิทยาคาร อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ ใน 5 ด้าน คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน และการส่งต่อนักเรียน พบว่า

1. ผลการดำเนินงาน

1.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้วยการจัดทำข้อมูลพื้นฐานด้วยระบบสารสนเทศและแบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) เก็บรวบรวมข้อมูลจากครูที่ปรึกษา นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน ที่พบว่า นักเรียนมีปัญหาด้านการเรียนที่คิด 0 ร มส จำนวน 277 คน หรือร้อยละ 18.20 มีความสามารถพิเศษ จำนวน 586 คน หรือร้อยละ 37.32 ปัญหาด้านสุขภาพ จำนวน 115 คน หรือร้อยละ 7.56 ครอบครัวประกอบอาชีพเกษตรกรรม จำนวน 979 คน หรือร้อยละ 64.32 ครอบครัวมีรายได้เฉลี่ยตั้งแต่ 2,500-5,000 บาทต่อเดือน จำนวน 933 คน หรือร้อยละ 61.30 มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยตั้งแต่ 15-20 บาทต่อวัน จำนวน 743 คน หรือร้อยละ 48.81 ปัญหาด้านการคุ้มครอง คือ ครอบครัวติดสารเสพติด จำนวน 122 คน หรือร้อยละ 8.02 รวมทั้งนักเรียนเกี่ยวข้องกับสารเสพติด คือ ดื่มสุรา/เบียร์ จำนวน 75 คน หรือร้อยละ 4.93 รongลงมา คือ สูบบุหรี่ 63 คน หรือร้อยละ 4.14 และและเสพยาบ้า จำนวน 32 คน หรือร้อยละ 2.10

1.2 การคัดกรองนักเรียน ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการคัดกรองนักเรียนเป็นกลุ่มปกติ และกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ที่พบว่า ด้านความสามารถ โดยนักเรียนที่มีปัญหาด้านการเรียนรวม 277 คน หรือร้อยละ 18.22 และนักเรียนที่ไม่มีความสามารถพิเศษ จำนวน 954 คน หรือร้อยละ 62.68 ด้านสุขภาพ จำแนกเป็นด้านร่างกาย มีนักเรียนกลุ่มมีเสี่ยง/มีปัญหา จำนวน 44 คน หรือร้อยละ 2.89 และด้านจิตใจ-พฤติกรรมเกี่ยวกับด้านอารมณ์ จำนวน 17 คน หรือร้อยละ 1.12 รองลงมา คือ ปัญหาความประพฤติ จำนวน 24 คน หรือร้อยละ 1.58

1.3 การส่งเสริมนักเรียน ด้วยการจัดกิจกรรมโฮมรูมทั้งแบบโฮมรูมสั้นใช้เวลาประมาณ 10 นาที และโฮมรูมยาวในคาบเรียนประมาณ 50 นาที และจัดกิจกรรมการประชุมผู้ปกครองนักเรียน ภาคเรียนละ 1 วัน

1.4 การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ด้วยการให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่นักเรียน จัดกิจกรรมห้องเรียน กิจกรรมซ่อมเสริม กิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน และจัดกิจกรรมสื่อสารกับผู้ปกครอง

1.5 การส่งต่อนักเรียน ด้วยการพิจารณาข้อมูลนักเรียนและการประสานงานกับครูที่รับนักเรียนในการส่งต่อทั้งภายในโรงเรียน และส่งต่อภายนอกโรงเรียน

โดยผลการพัฒนาเมื่อสิ้นสุดปีการศึกษา พบว่า ด้านความสามารถนักเรียนที่มีปัญหาการเรียนและไม่มีความสามารถพิเศษลดลงจาก 1,231 คน เหลือเพียง 17 คน หรือลดลงร้อยละ 79.78 ด้านสุขภาพ ลดลงจาก 44 คน เหลือเพียง 7 คน หรือลดลงร้อยละ 2.43 ด้านจิตใจ-พฤติกรรมลดลง ทั้ง 71 คน หรือลดลงร้อยละ 4.67

2. ระดับการปฏิบัติตน และความพึงพอใจต่อการดำเนินงาน

2.1 ก่อนการพัฒนา ครู นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน มีการปฏิบัติตนในการดำเนินงานป้องกันการใช้สารเสพติดเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนหลังการพัฒนา ครู และผู้ปกครองนักเรียนมีการปฏิบัติตนในการป้องกันการใช้สารเสพติดเหมาะสม อยู่ในระดับมาก และนักเรียนมีการปฏิบัติตนเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

2.2 ก่อนการพัฒนา ครู และนักเรียน มีความพึงพอใจการดำเนินงานป้องกันการใช้สารเสพติดอยู่ในระดับปานกลาง และผู้ปกครองนักเรียน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย ส่วนหลังการพัฒนา ครูและผู้ปกครองนักเรียน มีความพึงพอใจในการป้องกันการใช้สารเสพติดอยู่ในระดับมาก และนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติตน และความพึงพอใจต่อการดำเนินงาน

3.1 ครู นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน หลังการพัฒนา มีการปฏิบัติตนเหมาะสมมากกว่าก่อนการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.2 ครู นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน หลังการพัฒนา มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานมากกว่าก่อนการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ศุภวิทย์ เลิศหอม (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือด้านสารเสพติดแก่นักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดยโสธร พบว่า

1. สถานศึกษามีการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือด้านสารเสพติดแก่นักเรียน โดยภาพรวมและรายด้าน 4 ด้าน คือ การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน การเก็บรวบรวมข้อมูล การปฏิบัติงานตามแผน การส่งเสริมและแก้ไขปัญหานักเรียน อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการส่งต่อเพื่อบำบัดแก่นักเรียน ดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง

2. สถานศึกษาขนาดใหญ่มีการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือด้านสารเสพติด แก่นักเรียนโดยภาพรวมมากกว่าสถานศึกษาขนาดกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดเล็ก มีการดำเนินงานไม่แตกต่างกัน

3. ผู้บริหารสถานศึกษามีการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือด้านสารเสพติดแก่นักเรียน โดยภาพรวมและรายด้านมากกว่าครูที่ปรึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุชาติ เหมือนฝัน (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพื่อห่างไกลสารเสพติดของนักเรียน โรงเรียนในจังหวัดชลบุรี พบว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียน คือ นักเรียนมีพฤติกรรมมาสายและหนีเรียน เนื่องจากยังไม่มีระบบที่ชัดเจนและขาดความต่อเนื่อง ขาดการประสานงานความร่วมมือระหว่างบุคลากรในโรงเรียน ซึ่งเป็นผลกระทบให้การปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนาความประพฤติของนักเรียน ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร โรงเรียนส่วนใหญ่ได้นำเอาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้ในการแก้ไขปัญหาสารเสพติด โดยครูที่ปรึกษาเป็นกลุ่มเป้าหมาย ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพื่อห่างไกลสารเสพติด และยังแก้ไขพฤติกรรมมาสาย การหนีเรียน การทะเลาะวิวาท และชู้สาว ด้วยความเหมาะสม และโรงเรียนมีการดำเนินงานเพื่อห่างไกลสารเสพติดของนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก รวมทั้งพบว่า ผู้บริหาร โรงเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากกว่าครูที่ปรึกษา และครูสถานศึกษาขนาดใหญ่ มีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากกว่าสถานศึกษาขนาดกลาง ครูสถานศึกษาขนาดกลาง มีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากกว่าสถานศึกษาขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. งานวิจัยต่างประเทศ

เฟอร์กูสัน (Ferguson. 1995 : 1341-A) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ของยุทธวิธีการห้ามปรามที่ใช้เพื่อลดปัญหา การใช้ยาเสพติดในโรงเรียนที่มีนักเรียน ซึ่งได้รับรายงานว่ายาเสพติดมาเป็นเวลานานกว่า 2 ปี โดยเขียนนโยบายเกี่ยวกับยาเสพติดด้วยการตั้งคณะกรรมการให้คำปรึกษามีโครงการช่วยเหลือนักเรียน โครงการพิเศษสำหรับนักเรียนที่เป็นนักกีฬา โครงการฟื้นฟูหลังการรักษาโดยพ่อแม่สัมพันธ์ และหลักสูตรของโรงเรียนจากการศึกษาพบว่า ยุทธวิธีการเขียนนโยบายเกี่ยวกับยาเสพติด การตั้งคณะกรรมการให้คำปรึกษามีผลทำให้จำนวนที่เสพยาเสพติด มีจำนวนลดลง

ฮิลล์ (Hill. 1996 : 1824-A) ได้ศึกษาการรับรู้ของครูและผู้ปกครอง เกี่ยวกับปัญหาวินัยนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในเขตชานเมืองรัฐคาโรไลนาเหนือ โดยเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการรับรู้ของบุคคลทั้ง 2 กลุ่ม ในเรื่องพฤติกรรมนักเรียนที่ถือว่าเป็นการผิดวินัยที่รุนแรง ปัจจัยที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดการมีความประพฤติที่ไม่เหมาะสมตลอดจนกรณีการลงโทษนักเรียน โดยการพักการเรียน การงดการเรียนรายวิชา การไล่ออกเมื่อนักเรียนเกิดทะเลาะวิวาทมีการต่อสู้ชกต่อยกัน การทำร้ายร่างกาย การพกอาวุธ การเสพหรือจำหน่ายยาเสพติด ด้านผู้สาว เป็นต้น ผลการศึกษา พบว่า ทั้งครูและผู้ปกครอง เห็นว่า การมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมอย่างรุนแรง ทำให้เกิดปัญหาวินัยในโรงเรียน ซึ่งการเกิดปัญหาวินัยนักเรียนมีสาเหตุมาจากทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน สาเหตุสำคัญของการเกิดปัญหาด้านวินัย ได้แก่ การไม่มีวินัยในตนเอง และครูได้ระบุว่า เกิดจากการขาดความร่วมมือของผู้ปกครองในการช่วยแก้ปัญหาความประพฤติของนักเรียน และผู้ปกครองที่อยู่คนเดียวเนื่องจากการหย่าร้างหรือการตายของผู้ปกครองก็มีส่วนทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมได้ การแก้ไขปัญหาวินัยนักเรียนส่วนมากผู้ปกครองและครูเห็นพ้องร่วมกัน ยกเว้นในด้านการต่อสู้ชกต่อย ที่ผู้ปกครองเห็นควรให้ลงโทษการพักเรียนรายวิชาที่เกิดเรื่องดังกล่าว แต่ครูให้พักการเรียนทุกรายวิชา นอกจากนี้ทั้ง 2 กลุ่มเห็นว่า ควรให้ตำรวจเข้ามาดำเนินการเมื่อนักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมอย่างรุนแรง ยกเว้นกรณีการต่อสู้ชกต่อยที่ครูส่วนใหญ่ต้องการให้ตำรวจมาจัดการ แต่ผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยในด้านการปรับปรุงการจัดการวินัยนักเรียนทั้งผู้ปกครองและครูเสนอแนะให้กำหนดนโยบายและการลงโทษที่เข้มงวดมากขึ้นให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ให้ดำเนินมาตรการลงโทษอย่างสม่ำเสมอ ให้ไล่ออกนักเรียนที่มีปัญหาวินัยเรื้อรัง ให้ตำรวจเข้ามามีส่วนร่วม ใช้คำสั่งสอนทางศาสนาอบรมสั่งสอนนักเรียน

บลูม (Blum. 1997 : 2348-A) ได้ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการวินัยโรงเรียน จำนวน 26 รูปแบบ ในแง่แนวคิดเชิงทฤษฎี จุดแข็ง จุดอ่อน และความจริงเชิงประจักษ์ที่

สนับสนุน จากการศึกษาเอกสารสรุปว่า ยังไม่มีวิธีการฝึกที่เหมาะสมที่สุดในการแก้ไขในทุก ๆ สถานการณ์ และไม่มีกรณีศึกษาครั้งใดครั้งหนึ่ง มีผลดีในการช่วยให้ครูแก้ปัญหาทางวินัยนักเรียนที่ดีกว่าการฝึกอบรมอื่น ๆ และควรทำการฝึกอบรมการแก้ปัญหาทางวินัยนักเรียนให้กับครูก่อนประจำการหรือนักศึกษาคู ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งสำรวจจำนวน โปรแกรมการผลิตครูที่จัดให้มีรายวิชาเฉพาะด้านวินัยนักเรียนได้ในหลักสูตร การเก็บข้อมูลใช้แบบสอบถามส่งไปยังสถาบันที่จัดหลักสูตรผลิตครู จำนวน 467 แห่ง ผลการศึกษา พบว่า มีสถาบันจำนวนร้อยละ 51 ที่จัดรายวิชาวินัยนักเรียนไว้ในหลักสูตร แต่มีร้อยละ 43 เท่านั้น ที่บังคับให้เรียน โดยรายวิชาวินัยนักเรียนมีเนื้อหาครอบคลุมเรื่องประวัติของการเกิดวินัยนักเรียน และรูปแบบการแก้วินัยนักเรียน โดยมีเอกสาร ตำรา และสื่อทัศนูปกรณ์ประกอบ การเรียนการสอน

บรูคส์-คลีน (Brooks-Klein. 1997 : 2169-A) ได้ศึกษาความเชื่อมั่น และ ความเที่ยงตรงของเครื่องมือวัดความหลากหลายของการมีพฤติกรรมในการจัดการปัญหาวินัยในห้องเรียนของครู ซึ่งผลสรุปจากงานวิจัยทั่วไปพบว่า การแก้ปัญหาวินัยจะประสบความสำเร็จ หรือมีประสิทธิภาพมากที่สุด เมื่อครูที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับวินัยของนักเรียนมีกรอบความคิด / ความเชื่อสอดคล้องกับหลักการหรือทฤษฎีเกี่ยวกับวินัยเท่านั้น โครงการนี้ได้สร้างรูปแบบการฝึกอบรมครูให้มีความสามารถในการจัดการปัญหาพฤติกรรมนักเรียนในห้องเรียน โดยฝึกให้ครูใช้วินิจฉัยเกี่ยวกับกรอบความคิด-ความเชื่อของตนเอง โดยใช้แบบวัดพฤติกรรมจัดการปัญหาวินัยนักเรียน ตลอดจนฝึกให้เกิดความเข้าใจในกรอบความคิด/ความเชื่อของตนเอง และของผู้อื่นหรือทฤษฎีต่าง ๆ เมื่อครูมีแนวความคิดเกี่ยวกับวินัยอย่างชัดเจนก็จะสามารถใช้วิธีการที่สร้างสรรค์ในการแก้ ปัญหาวินัยนักเรียนมากกว่าการใช้มาตรการลงโทษแต่อย่างเดียว การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้สำรวจโรงเรียนต่าง ๆ ในที่ตั้ง 5 แห่ง และมีผู้ตอบแบบสอบถาม 265 คน ซึ่งได้เข้าร่วมสัมมนาและประชุม ผลการศึกษาพบว่า แบบวัดมีความเชื่อถือได้อยู่ในระดับปานกลาง ตลอดจนมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและองค์ประกอบที่เหมาะสม และผลจากการศึกษาค้นคว้านี้แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจของครูที่ต้องการได้รับการฝึกอบรมอย่างเข้มในเรื่องการบริหารจัดการปัญหาวินัยในห้องเรียน

ลาเรส (Lares. 1999 : 4603-A) ได้ศึกษาความเข้าใจหลักการและการปฏิบัติตาม หลักการบริหารจัดการคุณภาพแบบเบ็ดเสร็จ (TQM) ในด้านวินัยนักเรียนเพื่อกำหนดคุณภาพของระบบการดูแลจัดการวินัย การแก้ปัญหาทางวินัยนักเรียน ตลอดจนกำหนดอุปสรรคบางประการในการแก้ปัญหาทางวินัยนักเรียน เพื่อปรับปรุงค่านิยมที่เป็นรูปธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมที่มีคุณภาพและระบบของพฤติกรรม โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการไปเยี่ยมเยียนสำนักงานวินัยนักเรียน นักเรียนครู และผู้ปกครองในโรงเรียนชายระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แล้วนำมาให้ครูและนักเรียนร่วมกัน

วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับวินัยนักเรียนโดยใช้หลัก TQM เพื่อร่วมกันตัดสินใจว่าปัญหาวินัยในเรื่องใด และช่วงเวลาใดของการเรียนที่เป็นปัญหาสำคัญ ตลอดจนร่วมกันหาสาเหตุของปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้สรุปหลักการของ TQM ในการแก้ไขปัญหาวินัยนักเรียนใช้ประโยชน์ได้ เนื่องจากการทำให้นักเรียนพัฒนาการมีวินัยที่เหมาะสม และเป็นที่ยอมรับ ทำให้ผู้ใหญ่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือนักเรียนหาแนวทางในบรรยากาศแห่งความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีผลทำให้นักเรียนรู้สึกว่าได้รับการสนับสนุนและเสริมสร้างความรับผิดชอบในการมีพฤติกรรมของตน หลักการนี้จึงเป็นวิธีการสนับสนุนให้นักเรียนมีวินัยด้วยตนเอง ไม่ใช่เครื่องมือที่นำไปสู่ความไม่พอใจหรือโกรธแค้นผู้ใหญ่/โรงเรียน

โคล (Cole, 2002 : 9462-A) ได้ศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของผู้ช่วยครูใหญ่ในด้านการควบคุมดูแลวินัยนักเรียน ตามความคิดเห็นของครูใหญ่และผู้ช่วยครูใหญ่ในโรงเรียนของรัฐจอร์เจีย การเก็บข้อมูลใช้แบบสอบถาม ผลการศึกษา พบว่า ผู้ช่วยครูใหญ่ได้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมในการกำจัดกลุ่มนักเรียนที่จะรวมกลุ่มกันกระทำความผิดหรือมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างแขกผู้มาเยี่ยมชมเยียนโรงเรียนกับบุคลากรของโรงเรียนควบคุมการเข้าชั้นเรียนของนักเรียน และประสานงานกับหน่วยงานสนับสนุนการทำกิจกรรมของนักเรียน ทั้ง 2 กลุ่มมีการรับรู้เกี่ยวกับความรับผิดชอบเบื้องต้นของผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวินัยนักเรียนแตกต่างกันในเรื่องต่อไปนี้ การเสริมสร้างบรรยากาศของโรงเรียนให้เกิดการสร้างสรรค์พฤติกรรมที่เหมาะสม การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความผิดทางวินัยของนักเรียน เป็นผู้ประสานงานกับบุคคลภายนอก ให้บุคลากรเข้าร่วมทำงาน และการบริหารงานงบประมาณ แต่ทั้ง 2 กลุ่มมีการรับรู้เรื่องอื่น ๆ อีกจำนวนมากไม่แตกต่างกัน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปว่า การดำเนินงานเพื่อป้องกันการใช้สารเสพติดในสถานศึกษา ปัญหาส่วนใหญ่คือ ขาดความต่อเนื่องในการส่งเสริมให้นักเรียนสร้างภูมิคุ้มกันสารเสพติด ครูผู้ปฏิบัติงานมีจำนวนน้อยและต้องรับผิดชอบงานหลายงานจึงไม่สามารถปฏิบัติงานได้เต็มที่ ครูผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ความสามารถที่จะปฏิบัติงานยังไม่เหมาะสม เพราะยังไม่เข้าใจระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ขาดงบประมาณในการบริหารงาน นักเรียนต้องการให้ครูไปเยี่ยมบ้านแตกต่างกันตามสถานภาพของข้าราชการครูและขนาดของสถานศึกษา ต่างกัน รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจแต่ละฝ่ายของบุคลากรที่ปฏิบัติงาน ซึ่งผู้วิจัยได้นำเนื้อหาเชิงทฤษฎีและข้อสรุปจากงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ สำหรับเป็นข้อเสนอแนะในการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานเพื่อป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษาช่วงชั้นที่ 3-4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ครั้งนี้ ให้มีประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป